

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 18 (528)

ALEKSANDRO STULGINSKIO UNIVERSITETO 90-METIS

AGRONOMIJOS RENESANSAS: 90-ieji Agronomijos fakulteto metai

Dr. Viktoras Pranckietis – ASU Agronomijos fakulteto dekanas

Aleksandro Stulginskio universiteto centriniai rūmai

Dr. Viktoras PRANCKIETIS
ASU Agronomijos fakulteto dekanas

Žmonių sąmonėje agronomija ilgus metus (ypač sovietmečiu) „vilkėjo pilką sėmėgą“, nors šios profesijos žmonės Lietuvai išugdė daug šviesuolių – nuo prezidento Aleksandro Stulginskio iki dešimtadalio šiandieninio Seimo narių, nuo puikių specialistų iki garsių mokslininkų! Ši profesija ir atkūrus nepriklausomybę ne iš karto tapo prestižiniu jaunimo pasirinkimu. Reikėjo atgimti žemės ūkiui, reikėjo suprasti, kad esame svarbūs Lietuvos ekonomikai, suvokti, kad asmenybės prestižą lemia tai, kad dirbdamas savo darbą tu ne tik rūpiniesi visų gerove – maistu ir aplinka. Būdamas šios profesijos atstovu gali gyventi oriai, garbingai, gali naudotis prigimtiniėmis laisvėmis, nes esi nepriklausomas, savarankiškas, o tavo sprendimai prisideda prie gerovės susikūrimo daugeliui žmonių čia – Lietuvoje. Tau nereikia emigruoti, tau netrūksta pasirinkimo galimybių Tėvynėje.

2009 m. Mokslo ir studijų įstatymas, siekdamas įgyvendinti deklaruojamą misiją, – „padėti užtikrinti šalies visuomenės, kultūros ir ūkio klestėjimą, <...> tenkinti prigimtinių pažinimo troškimą“, vos neuždusino „ūkio klestėjimo“ ir „pažinimo troškimo“ kaimo vaikams, kurie

nuo tų metų studijuoti galėjo, tik „pirkdami“ studijas. Tais metais į fakultetą įstojo tik 66 studentai, panašiai, kaip II Pasaulinio karo metais. Tačiau didėjant specialistų poreikiui ir jų darbo apmokėjimui, vis daugiau stojančiųjų rinkosi studijas Agronomijos fakultete. Dauguma jų – net nesitikėdami valstybės finansavimo – krepšelio, o vedini motyvuoto pasirinkimo.

Dabar jau galime teigti, kad specialistų rengimą Lietuvos žemės ūkiui patenkinsime, nes atsinaujinęs ir atsijauninęs fakultetas pajėgus užtikrinti europiniu lygiu įvertintą studijų kokybę bei pritraukti motyvuotus studentus. Šiandien galime didžiuotis Agronomijos fakulteto ir jo absolventų pasiekimais Lietuvos žemės ūkyje. Tikime, kad 90 metų išlaikytas pavadinime žodis „agronomija“ šiandien yra žinomas kiekvienam sąmoningam Lietuvos piliečiui, o aiškūs „žemiškų“ profesijų renesansas užtikrina, kad Agronomijos fakultetas 100 metų jubiliejų 2022-aisiais metais pasitiks išsaugojęs pirmą sukurtą, perduotą mokytojų ir šiandieninės agronomų bendruomenės puoselėjamą garbę.

Prabėgo 32850 Lietuvai skirtų dienų

„90 metų – 1080 mėnesiai – 4692 savaitės – 32 850 dienos – 788 400 valandos... tiek praėjo nuo

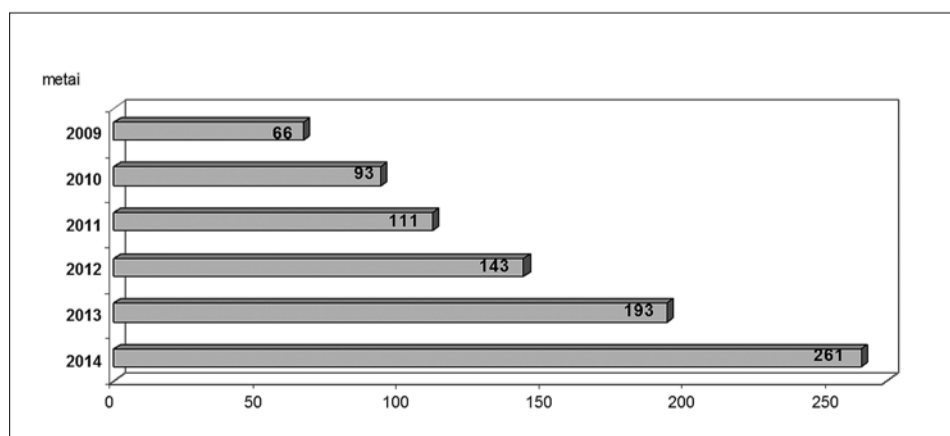
tos saulėtos rudens dienos, kai Dotnuvoje buvo įsteigta Žemės ūkio akademija.“ Tokiais žodžiais spalio 17-ąją prasidėjo Aleksandro Stulginskio universiteto 90-mečio iškilmės. Į jas atvyko daug garbingų svečių: Švietimo ir mokslo ministras Dainius Pavalkis, Žemės ūkio ministrė Virginija Baltraitienė, viceministrai, Seimo nariai, Austrijos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Johan Spitzer, universiteto mecenatai, savivaldybių merai ir vicemerai, Lietuvos ir užsienio universitetų rektorai ir prorektorai, kolegijų ir gimnazijų direktoriai, universiteto socialiniai ir verslo partneriai. Susirinko universiteto emeritai ir senjorai, dėstytojai, studentai ir gausus absolventų būrys. Universiteto jubiliejiaus minėjimas tradiciškai buvo pradėtas iškilmingomis universiteto bendruomenės eitynėmis Laivės alėja iki Kauno arkikatedros bazilikos, kurioje laikytos Šv. Mišios už Universiteto bendruomenę.

„Mokslas yra žmogaus darbo ir proto kūrinys. Jis sujungia į vieną grandinę ištas epochas. Kiekviena aukštoji mokykla brangina savo išgyventą laikotarpį, nes laikas krauna jai kraitį, pagal kurį ji atsimenama ir vertinama“, – šia citata iš Čikagos agronomų sąjungos leidinio apie Žemės ūkio akademiją savo kalbą pradėjo Universiteto rektorius Antanas Maziliauskas.

„Matau salėje visų kartų atstovus. Kiekviena Universiteto raidos etape svarbiausia vertybė buvome jūs, mūsų žmonės, mūsų dėstytojai, mokslininkai, darbuotojai, studentai. Jūs esate mūsų stiprybės pagrindas. Tai jūs kuriate mūsų Universiteto, kartu ir Lietuvos istoriją ir ateitį. Ačiū jums,“ – pabrėžė susirinkusiesiems A. Maziliauskas, kartu padėkojęs ir savo pirmtakams – buvusiems universiteto rektoriams: doc. Zigmui Urbonui, profesoriui, akademikui Albinui Kustai, profesoriui Romualdui Deltuvui. „Dėkojame jums, o jūsų asmenyje ir visiems, kartu su jumis kūrusiems ir stiprinusiems mūsų Universitetą,“ – sakė dabartinis rektorius.

Pirmoji Lietuvos Respublikos Prezidentės sveikinimą perskaitė jos patarėja Saulė Marčiukaitė-Žvynienė. Universiteto bendruomenę

■ Nukelta į 3 p.

Įstojusių į Agronomijos fakulteto pirmosios pakopos (bakaluro) studentų skaičiaus augimas

ANONSAI

Lietuvos mokslininkų sąjungos įkūrimas

Pokalbis su vienu iš LMS steigėjų ir jos dabartinės tarybos nariu, prof. habil. dr. Alfonsu RAMONU.

● 2 p.

Mokslinė konferencija – naujų sprendimų formavimo metodas

● 4 p.

Kaip tobulinti savivaldos sistemą?

Pokalbis su prof. dr. Diana Šaparniene

● 5 p.

Architektūros paveldo atnaujinimas: Panemunės pilys

● 6 p.

Šiuolaikinis Lietuvos kaimas roko muzikos atlikėjo akimis

● 7 p.

Daktaro Boriso Efroso 100-metis

● 8 p.

Fotonika – sparčiausiai besivystanti sritis

● 9 p.

Šventė Ukmergės meno mokykloje

● 9 p.

Vilko žvaigždyne buvo vietos ir ikarui iš Lietuvos

● 10 p.

Skelbimai

● 11 p.

Mokslo renginiai

Lapkričio mėnesį

● 12 p.

LIETUVOS MOKSLININKŲ SAJUNGOS ĮKŪRIMAS

Šio jubiliejaus proga kalbamės su vienu iš LMS steigėjų ir jos dabartinės tarybos nariu, prof. habil. dr. Alfonsu RAMONU.

Gerb. Alfonsai, buvote tarp pirmųjų jos steigėjų, LMS įkūrimo Organizacinio komiteto narių. Papasakokite, kaip kilo idėja įkurti šią sąjungą.

1988 m. rudenį universitetuose ir mokslo institutuose pradėjo kurtis Sąjūdžio grupės. Tokią grupę pabandėme įkurti ir mes, MA prezidiumo darbuotojai, bet į mūsų organizacinį komitetą atkakliai veržėsi vadinamo MA Pirmojo skyriaus (tuometinio LTSR Valstybės saugumo departamento) darbuotojai. Supratome, kad gali būti provokacijų, kad būtina telkti daug didesnes pajėgas mokslo reformai pradėti. Fizikas Leonas Valkūnas pasidalijo informacija, kad Estijoje ir Latvijoje kuriasi nuo valdžios, nepriklausomos mokslininkų sąjungos. 1989 m. sausio 11 d. aštuoni Lietuvos mokslininkų sąjungos iniciatyvinės grupės nariai – Irena Eitminavičiūtė (MA), Bronius Grigelionis (MA, VU), Benediktas Juodka (VU), Ginutis Juozapavičius (Geologijos institutas), Ingė Lukšaitė (MA), Evaldas Nekrašas (VU), Alfonsas Ramonas (MA) ir Aloyzas Sakalas (VU) – paskelbė kreipimąsi į Lietuvos mokslininkus, kuriame buvo išdėstyti pagrindiniai LMS tikslai ir kvietimas atsisti iniciatyvinei grupei savo duomenis. MA Didžiojoje salėje vasario pradžioje įvyko pirmasis iniciatyvinės grupės susitikimas su į šį kvietimą atsiliepusiais mokslininkais. Salėje tikrai buvo daug žmonių, tačiau ne visi kalbėtojai tada pritarė mokslininkų sąjūdžiui grupių, susikūrusių universitetuose ir institutuose jungimuisi į vieną Lietuvos mokslininkų sąjungą. Vis dėlto LMS kūrimo idėja pasklido ir tolimesnis LMS kūrimo procesas įsibėgėjo. Į mūsų antrą kreipimąsi per vieną mėnesį atsiliepė apie 400 mokslininkų. Gegužės 3 d. iniciatyvinė grupė paskelbė LMS įstatų projektą. Tą pačią dieną buvo suorganizuota diskusija apie LMS tikslus ir uždavinius. Kalbėjo apie 30 žmonių ir tada jau visi pasisakė už LMS įkūrimą. Į Steigiamojo suvažiavimo Organizacinį komitetą mokslininkai patys pasisiūlė.

Gal primintumėte mūsų šiandieniniams skaitytojams, kaip Organizacinio komiteto nariai pasiskirstė veiklos sritimis?

LMS Organizacinio komiteto pirmininko pareigas ėjo vienas garsiausių Lietuvos matematikų, profesorius Bronius Grigelionis. Filosofijos profesorius Bronius Kuzmickas vadovavo Steigiamojo suvažiavimo dokumentų rengimo darbo grupei, suvažiavimo scenarijumi rūpinosi matematikos profesorius Algimantas Bikelis. Kiti organizacinio komiteto nariai (V. Gontis, J. Jasaitis, J. Kundrotas, A. Ramonas), nors ir paskirti atskirų darbo grupių vadovais, praktiškai dirbo viską, kas tuo metu buvo svarbiausia, kad Steigiamasis suvažiavimas vyktų kuo sklandžiau. Malonu prisiminti, kad spalio 7 d. didžioji Prof sąjungų rūmų salė buvo pilnutėlė. Susirinko įvairių mokslo sričių atstovai, kurie karštai diskutavo apie būsimos laisvos Lietuvos mokslo pertvarką.

Mūsų šviesuomenės ryžtas kurti mokslininkų sąjungą buvo didžiulis. Kokios idėjos ją tada suvienijo?

Sąjūdžio iškelta Lietuvos nepriklausomybės vizija tuo metu jau buvo tapusi nuolatinių diskusijų objektu mokslininkų kolektyvuose. Pirmajame „Mokslo Lietuvos“ numeryje būsimasis LMS pirmininkas Bronius Kuzmickas išreiškė, manau, pagrindinius į LMS besivienijančių mokslininkų siekius: įveikti žinybinę mokslo priklausomybę, įtvirtinti jo autonomiškumą, humanizuoti mokslą, išvaduoti jį nuo ideologizacijos, ugdyti mokslininkų pilietiškumą, sugrąžinti moralės kriterijus į mokslinę veiklą. B. Kuzmickas rašė: „Būtų nedovanotina naivybė laukti, kad ką nors iš esmės imtų keisti mokslo biurokratijos viršūnė. Pakeisti padėti gali tik visuomeninis pačių mokslininkų judėjimas, telkiantis juos, nepaisant žinybinės priklausomybės į nepriklausomą visuomeninę sąjungą.“

Į pirmąją LMS tarybą Steigiamajame suvažiavime buvo išrinkti tokie žmonės, kurie vėliau tapo Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo – deputatais (P. Aksonaitis, V. P. Andriukaitis, Ž. Jakūnas, A. Karoblis, B. Kuzmickas), universitetų rektorais (R. Bansevicius, R. Deltuvas, V. Kaminskas, K. Kriščiūnas, V. Laurutis, E. K. Zavadskas), Lietuvos mokslo tarybos pirmininkais (L. Kadžiulis, K. Makariūnas, R. Sližys). Iš viso Steigiamasis suvažiavimas išrinko 62 LMS tarybos narius, pasiryžusius išjudinti „labai lėtai besisukančius Lietuvos mokslo valdymo ratus“.

Kurdami mokslininkų sąjungą steigėjai apsisprendė leisti plačiajai visuomenei skirtą laikraštį „Mokslo Lietuva“. Pirmajame numeryje, išleistame tu pačių 1989 m. rugpjūtyje, straipsnyje „Kuriamas LMS“ Jūs rašėte: „LMS galės būti demokratiška mokslo valdymo mokykla. Į organizacinę veiklą įsijungs daug daugiau žmonių, atsiskleis mokslo organizatorių talentai. Ką LMS duos mokslininkui? Pirmiausia tribūną, kurioje bus galima išsakyti savo pilietinę poziciją“. Kaip dabar, žvelgiant iš praėjusio dvidešimtpenkmečio perspektyvos, galėtumėte pakomentuoti, kaip išsipildė Jūsų tada išsakyti lūkesčiai?

LMS gal ir netapo „demokratiška mokslo valdymo mokykla“, bet sudarė sąlygas, kad demokratinis valdymas būtų įteisintas kiekvienoje mokslo ir studijų institucijoje. Minėtame „Mokslo Lietuvos“ numeryje dar rašiau, kad ji „suburs mokslininkus Lietuvos mokslo koncepcijai parengti“. Iš esmės taip ir įvyko. LMS parengė pirmąjį Mokslo ir studijų įstatymo projektą, padėjusį pagrindus naujai Lietuvos mokslo ir studijų sistemai. Įstatymo projekte buvo įrašyta, kad universitetai ir mokslo institutai yra nepriklausomi nuo jokios valstybinės valdžios struktūros. LMS pateikta plačiai aptarta autonomijos formuluoote – „Valstybinės aukštosios mokyklos ir valstybiniai mokslo institutai turi autonomiją, nustatytą Lietuvos Respublikos įstatymuose ir patvirtintame institucijos statute. Jų veiklą valstybė gali reguliuoti subsidijomis, valstybės finansuojamais užsakymais (sutartimis) bei kitomis Lietuvos Respublikos įstatymų numatytais priemonėmis“ – buvo patvirtinta Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo – 1991 metais priimtame Mokslo ir studijų įstatyme. Norėčiau atkreipti dėmesį į tai, kad rengiant mokslo ir studijų koncepciją ir priimant pirmąjį Mokslo ir studijų įstatymą, dar tebegaliojo Laikinasis Pa-

antroje dalyje apie autonomija buvo parašyta taip: „Respublikos įstatymai numato atvejus, kai aukštosios mokyklos veikia akademinės autonomijos pagrindais“, tačiau LMS, siekdamas buvusių Mokslo akademijos institutų nepriklausomybės, prie autonominių mokslo ir studijų institucijų priskyrė ir valstybinius mokslo institutus. Turėdamas įstatymuose ir statute įteisintą autonomiją, mokslo ir studijų institucijos galėjo jaustis gana nepriklausomai nuo išorinės valdžios, kurios pareigūnai, deja, kartais sunkiai suprastavo autonomijos svarbą, todėl autonomijos samprata visą laiką buvo didelių diskusijų objektas. 1994 m. Konstitucinio Teismo nutarime buvo konstatuota, kad „akademinės autonomijos raida visada lėmė supratimą, jog mokslas ir mokymas gali normaliai egzistuoti ir skatinti pažangą tik tada, kai jie yra laisvi ir nepriklausomi“.

Įsigaliojus Mokslo ir studijų įstatymui, prasidėjo visų Lietuvos universitetų statutų tvirtinimo Seime, o mokslo institutų statutų – tvirtinimo Vyriausybėje – procedūros. Statutuose autonomijos teisė buvo detalizuota, pritaikyta prie konkrečios mokslo ir studijų institucijos specifikos. Autonomijos, kaip svarbiausios mokslo institucijų demokratinės savivaldos, įgyvendinimo sąlygos įteisintas, mano manymu, buvo vienas iš svarbiausių LMS pasiekimų.

Kita labai svarbia demokratinio mokslo valdymo mokykla tapo LMS parengtame Mokslo ir studijų įstatymo projekte pasiūlyta ir Seime įteisinta savarankiškai veikianti mokslo ir studijų savivaldos institucija – Lietuvos mokslo taryba (LMT). Du trečdaliai (iš 36) LMT narių rinko Lietuvos mokslininkai pagal 8 mokslo kryptis – po 3 narius iš kiekvienos mokslo krypties atstovų. Vieną trečdalį LMT narių iš švietimo, kultūros, ūkio, politikos ir visuomenės veikėjų skyrė Atkuriamasis Seimas. Rinkimai į LMT kas dveji metai buvo organizuojami rinkiminėse konferencijose. Rinkti ir būti išrinktu turėjo teisę kiekvienas Lietuvos mokslininkas, išskyrus mokslo ir studijų institucijų administracijos vadovus. Tokia nuostata sudarė sąlygas, kad į mokslo organizacinę veiklą įsijungė daug daugiau žmonių, iš kurių iškilo ne vienas talentingas mokslo organizatorius.

Apžvelkime Lietuvos mokslininkų sąjungos nueitą kelią. Kurios šio kelio momentus laikytume LMS įtakos akademinėi bendruomenei augimo, sąjungos autoriteto stiprėjimo metais? Įvardinkite svarbiausius pozityvius pokyčius, kuriuos inicijavo mokslininkų sąjunga.

Be jokios abejonės, patys vaisingiausi buvo pirmieji LMS veiklos metai. Laikraštis „Mokslo Lietuva“, dar prieš Steigiamąjį LMS suvažiavimą pradėtas leisti ir iki šiol leidžiamas netik „popieriniu“, bet ir elektroniniu formatu, išlieka kaip viena iš svarbiausių Mokslo ir studijų sąjungos narius vienijanti tribūna.

„Mokslo Lietuvos“ redakcinės kolegijos pirmininkas prof. Alfonsas Ramonas

1990 m. mūsų parengtas Mokslo ir studijų įstatymo projektas „nuringė“ kitus du projektus: Lietuvos mokslų akademijos projektą, paskelbtą ML 1990 m. rugpjūčio mėn., ir Juozo Šarkaus vadovaujamos darbo grupės, sudarytos iš tuo metu dar veikusių sovietinių vykdomosios valdžios institucijų, kaip Plano komitetas, ekonomistų projektą. Iš esmės nepakeistas Mokslo ir studijų įstatymo projektas buvo priimtas 1991m. vasario 12 d., o pats įstatymas išliko Seime nekeistas 11 metų iki 2002 10 01. Tokį ilgą laiką be pakeitimų galiojusio kito įstatymo tarp Lietuvos Respublikos Seimo priimtųjų, mano žiniomis, nėra.

1991 m. rinkimus į Lietuvos mokslo tarybą iš esmės laimėjo LMS remiami mokslininkai, iš jų net 6 LMS tarybos nariai (V. Ambrasas, R. Deltuvas, L. Kadžiulis, K. Makariūnas, R. Sližys, N. Vėlius).

1992 m. LMS buvo viena iš aktyviausių Lietuvos kūrybinių sąjungų susivienijimo, siekiančio atgauti sovietinių profsąjungų turimą, dalyvių. Susivienijimas pasiekė, kad tuo metu jau apleistos „Eglės“ sanatorijos Druskininkuose korpusai G. Vagnoriaus vyriausybės potvarkiu buvo perduoti valdyti atskiroms kūrybinėms sąjungoms, tarp jų ir LMS. Mums buvo paskirta viena nedidelė „Eglės“ sanatorijos vila. Deja, privatizacija tuo metu jau buvo prasidėjusi ir „Eglės“ sanatorijos korpusais suinteresuoti asmenys apskundė minėtą Vyriausybės potvarkį prokuratūrai. Prasidėjo teisiniai ginčai, kurių rezultatas buvo palankesnis daugiau kapitalo turintiems privatizuotojams, bet ne kūrybinėms sąjungoms.

1994 m. LMS dėjo daug pastangų, kad būtų priimtas įstatymas, įteisinantis tuo metu dar tik Vyriausybės nutarimu mokamas rentas į pensiją išėjusiems mokslininkams. Mano archyve yra išlikę Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininko prof. Kazimiero Pyrago pasirašytas „Susitarimo dėl mokslininkų atlyginimo didinimo, gyvenamųjų būstų statybos kreditavimo, dėl rentos mokslininkams pensininkams“ projektas, ant kurio yra Ministro Pirmininko Adolfo Šleževičiaus užra-

šytas pavedimas Švietimo ir mokslo ministerijai, Finansų ministerijai, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai: „Prašau išnagrinėti ir pateikti suderintas išvadas bei pasiūlymus.“ Nors LMS parengtas „Susitarimo“ projektas nebuvo pasirašytas su Vyriausybe, bet ten iškeltos problemos buvo sprendžiamos. Vietoj mokslininkų rentų 1994 m. pabaigoje buvo priimtas Mokslininkų valstybinių pensijų įstatymas ir, nors jis įvardintas „laikinoju“, universitetuose ir mokslo institutuose dirbusiems mokslininkams skiriamas valstybinės pensijos priedas prie gana skurdžios senatvės pensijos yra labai svarbus. Stengiantis LMS, mokslininkams Vilniaus priemiestyje Balsiuose buvo paskirti sklypai individualių namų statybai. LMS organizavo mokslininkų atranką pagal nustatytus kriterijus tokių sklypų įsigijimui. Nemažai LMS narių gavo tokius sklypus ir kai kurie sėkmingai ten įsikūrė.

1994–1996 m. galėčiau įvardyti kaip pačios LMS stiprėjimo materialine prasme ir jos autoriteto augimo metais. LMS pirmininko prof. Kazimiero Pyrago pastangomis, mūsų sąjunga gavo nemokamas patalpas (mokami tik komunaliniai mokesčiai) Vilniaus mieste LMS būstinei ir „Mokslo Lietuvos“ redakcijai. Lietuvos mokslininkų sąjunga nuo 1995 m. perėmė Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos (PLMK) simpoziumų Lietuvoje organizavimo iniciatyvą. Lietuvoje vykusių PMLK simpoziumų pirmininkais būdavo valstybės politikai, o pavaduotojais – LMS pirmininkai (K. Pyragas, vėliau – V. Gontis).

1996 m. LMS ir kitų akademinės bendruomenės institucijų veiksmais nuo panaikinimo buvo išgelbėta Lietuvos mokslo taryba. Pavojaus Lietuvos mokslo tarybai išliko tada, kai 1996 m. sausio 11 d. buvo įregistruotas Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas Nr. 2042. Jį Seimui pateikė Seimo narių grupė: A. Budvytis, V. Buinevičius, J. Kubilius, A. Matulionis, I. Šiaulienė. Projekto aiškinamajame rašte buvo parašyta: „Svarbiausi pakeitimai atsirado todėl, kad siūloma formuoti valstybinį užsakymą mokslo ir studijų institucijoms, kurio anksčiau nebuvo. Atsakinga už valstybinio užsakymo formavimą turi būti švietimo ir mokslo ministerija. Ji turėtų apibendrinti visų kitų ministerijų, departamentų bei žinybų poreikius. Todėl ministerijos turi turėti savo mokslo tarybas, kurios įeitų į mokslo ir studijų sistemą (1 straipsnis). Dabar tokios tarybos egzistuoja, pavyzdžiui, Žemės ūkio ministerijoje. Tada pasidaro visiškai neapibrėžtas Lietuvos mokslo tarybos vaidmuo ir todėl siūloma panaikinti II skyrių „Lietuvos mokslo taryba“ (8, 9, 10, 11 straipsniai).“ Prieš minėto projekto įregistravimą labai aktyviai sukilo akademinės bendruomenės. 1996 01 15 Lietuvos aukštųjų mokyklų rektorių konferencija atsiuntė raštą Seimo Pirmininkui Česlovui Juršėnui, išreikšdamas nesutikimą su Seimui pateiktu projektu: „Aiškinamajame rašte pateikti motyvai, kuriais vadovaujantis yra teikiama įstatymo pataisa, yra visai nepagrįsti. Juk žengdami integracijos į Europos struktūras keliu privalome žinoti, kad būtum Europoje šalia vyriausybinių žinybų, tokių kaip švietimo ir mokslo ministerija, egzistuoja efektyviai dirbančios demokratiniais pagrindais iš mokslininkų, o ne

REDAKTORIAUS SKILTIS

Mokslininko asmenybė ir atsakomybė

Kokios mintys kyla, bandant apibrėžti šiuolaikinio mokslininko įvaizdį? Kas jis, kokiomis asmenybės savybėmis pasižymi? Ar tai vienišius, užsidaręs savo laboratorijoje ir atsiribojęs nuo visko, kas vyksta pasaulyje, sutelkęs dėmesį tik į siaurą, jo pasirinktą problemą? Ar tai veržlaus kūrybingo kolektyvo narys? Ar mokslininkais galime vadinti tik tuos, kuriems jau įteikti mokslo daktarų ir profesorių diplomai?

Jau esame minėję, kad net baigiamųjų kursų studentai nepajėgia įvardinti Lietuvos mokslininkų, kurių pasiekimus galima įvertinti kaip indėlį į pasaulio mokslo lobyną. Dar sunkiau jiems sekasi atsakyti į klausimus apie žymiausias šiuo metu dirbančius Lietuvos matematikus, fizikus, biologus, lingvistus, istorikus, menotyrininkus ir t. t. Išgirde klausimą apie tai, ką parodytų svečiui, pirmą kartą atvykusiam į Lietuvą, jie vardijo Trakų pilį, Vilniaus senamiestį, Kuršių neriją. Kai kas prisiminė turistų mielai lankomu objektu tapusį Mosėdį (Skuodo r.), Viliaus Orvydo sodybą, Gintaro muziejų Palangoje, vieną kitą sumaniam restauruotą dvarą.

Pasiteiravome, ar tokius objektus paminėjusieji kada nors susimąstė, kokį valstybės įvaizdį išsivieš pirmą kartą apsilankęs verslininkas arba mokslininkas. Ar tikrai tik praeitį menantys objektai reprezentuoja šių dienų Lietuvą? Derėtų apie tai pagalvoti, kai skundžiamės, kad labai trūksta tiesioginių užsienio investicijų, kad vis dar silpnokai plėtojami tarptautiniai verslo ryšiai, kad net artimiausi Lietuvos kaimynai stokoja informacijos apie mūsų gamybinį sektorių, universitetus, naujausių mokslinių tyrimų tematiką. Deja, nė vienas iš mūsų kalbintų studentų (bakalaurantų ir magistrantų) nesumojo, kad galima svečiui parodyti lazerių kūrimo centrus, biotechnologijų laboratorijas, aktualiausias socialines problemas analizuojančius institutus.

Jei rytą, vykdami į darbą automobiliu, įsijungę radiją klausotės laikraščių ir internetinių portalų apžvalgos, dažnai išgirstate, kad STT pareigūnai krėtė kažkurį ministeriją, kažką sulaukė, kažką įtarė. Esą kažkurie viešieji pirkimai buvo neskaiderūs, konkurso laimėtojas buvo žinomas, dar jam neprasidėjus ir t. t. Atrodo, tarsi nieko gero patys nesukuriamo, o tik laukiame, kad Europos Sąjungos ar kažkoks kitas fondas skirs paramą. Ir čia pat suabejojame, ar ta gauta parama bus panaudota tinkamai, ar bus pasiekti rezultatai, kurių tikėjomės. O artėdami prie eilinės sankryžos, kiekvieną akimirka saugomės, kad kažkuris vairuotojas staigiai šoks į kitą eismo juostą, sukeldamas avarinę situaciją, kad kažkas visokiais ženklais ragins važiuoti greičiau ir t. t. Kol pasiekime darbovietę, neigiamos informacijos ir nemalonių įspūdžių sanakaupa gali būti tokia didelė, jog prireiks nemažai laiko, bandant jos atsikratyti ir susikaupti. Ar toje rytinėje kelionėje turėjome laiko pagalvoti apie laukiančias kūrybines užduotis?

Viešosios erdvės diskusijų turinio analizė liudija apie visuomenės susiskaldymą ir susipriešinimą, apie išankstines neigiamas nuostatas, nepasitikėjimą ir nepagarbą. Tokia visuomenė sunkiai susitelktų net didžiulio išorinio pavojaus ar nelaimių akivaizdoje. O ką mes, mokslo bendruomenė padarėme, kad tų diskusijų tematika pasikeistų, kad atsirastų gilesnis susidomėjimas kūrybine veikla, kad sumažėtų tų nelaimingų žmogelių, per visą gyvenimą neradusių savojo kelio ir tik laukiančių, kada pagaliau ateis tas išsvajotas pensinis amžius, kai jiems nebereikės gyventi kažkokį primetą gyvenimą „nuo 8-tos iki 17-tos“? Ką galime padaryti, kad būtų kuo daugiau atradusių savo pašaukimą, besidžiaugiančių savo darbu, besidalinančių su namiškiais gražiais įspūdziais, patenkintų dalykišku, nuoširdžiu bendradarbiavimu su kolegomis, kai nuotaikos netemdo kažkoks juodas, sunkiai paaiškinamas pavydas, kažkieno noras įgelti ir įskaudinti.

Iš antikos laikų mus pasiekė teiginys, kad teisingumas yra valstybės pamatas (*Justitia est fundamentum regnorum*). Teisingumą pirmiausia siejame su įstatymų leidyba, o pastarąją – su Seimo veikla ir Konstituciniu Teismu. Tačiau kodėl visuomenės pasitikėjimas šiomis institucijomis toks žemas? O

gal galime ir taip paklausti: kodėl po kiekvienų naujų rinkimų Seime lieka vis mažiau mokslininkų? Ar akademinė bendruomenė dar jaučia savo įtaką ir galią? O gal ji paliko teisingumo įgyvendinimo prievolę kažkam, kuo ir pati nepasitiki?

Teisingumą suvokiame kaip neatsiejamą nuo moralės normų, nuo darnios vertybių sistemos. Todėl akademinė etika lyg ir turėtų būti pirmiausia vienas iš svarbiausių pačios akademinės visuomenės bruožų. Mokslinės veiklos rezultatai lyg ir turėtų tarnauti bendrajam gerui. Net tokia subtili sritis, kaip genetiškai modifikuotų produktų kūrimas pirmiausia turėtų būti vertinamas žmonijos gyvenimo kokybės, o ne trumpalaikio pelno aspektu. Visa mokslininko veikla turėtų tapti gražiausiu pavyzdžiu visuomenei. Žymiai geriau mums sekėsi įgyvendinti šią misiją, jei neleistume suvežti biurokratizmui tokiose institucijose, kurios užsiima mokslo vadyba, tyrimų finansavimu, ekspertine analize. Strateginiai projektai turėtų būti aptariamai, įtraukiant į jų kūrimo ir vertinimo procesus kuo platesnius akademinės visuomenės sluoksnius. Neturėtų būti kuriamos uždarnos, akademinėi visuomenei nežinomos darbo grupės, kurioms tarsi slapčia pavedama spręsti, pavyzdžiui, mokslo institucijų reorganizavimo klausimus.

Vienos iš aktualiausių problemų, kuriose žymiai aktyviau turėtų dalyvauti mokslininkai, yra valstybės valdymo strategijų kūrimas, regioninės politikos bei savivaldos tobulinimas. Šiuo metu lyg ir niekas negali atsakyti į klausimą, kokiomis kryptimis plėtosis mūsų valstybės gamybinis sektorius, kokius konkurencinius pranašumus turime ir kaip juos galime optimaliai išnaudoti. Todėl nežinome, kiek ir kokių specialistų reikia paruošti mūsų universitetuose ir kolegijose, kurias būsimųjų specialistų kompetencijas labiausiai reikia išugdyti.

Kurdami studijų programas turėtume žinoti specialistų poreikius ne tik dabartiniam laikmečiui („čia ir dabar“), bet ir keliems dešimtmečiams. Tačiau niekas kitas, kaip tik patys mokslininkai gali atsakyti, kaip atrodys ekonomika 2040 ir 2050 metais. Dalyvavimas tokių ilgalaikių strategijų kūrime turi būti svarbiausias dabartinės akademinės visuomenės uždavinys. Tačiau jį spręsti gali tik susitelkęs mokslo bendruomenė, gebanti suprasti skirtingų sričių problematiką, pajėgi vadovautis bendra vertybių sistema, suvokianti valstybę kaip savo namus, kurių gerove ji pati privalo pastoviai rūpintis.

Akademinėi visuomenei artimiausiu laiku teks atsikovoti per pastaruosius du dešimtmečius prarastas pozicijas valstybės valdyme. Užtuot dejavus, kad „viską užvaldė biurokratai“ – vadinamųjų „sisteminių partijų“ statybiniai, laikas rimtai imtis reformuoti rinkimų sistemas, sukurti nuolatinį išrinktųjų pareigūnų atsiskaitymo visuomenei mechanizmą, reglamentuoti administracinių struktūrų tarnautojų veiklos funkcijas ir numatyti aiškias ribas, kur jokios biurokratų įtakos negali būti. Tai pavyks įgyvendinti, tik sukūrus efektyviai veikiančią mokslo populiarinimo sistemą, kad plačioji visuomenė suvoktų, kuo užsiima mokslo institucijos, suprastų, kaip mokslininkų rekomendacijos gali nulemti mūsų viešosios erdvės diskusijas, išstumdamas iš jų primityvizmą, ištižimą ir apsilaidimą, savęs niekinimą ir nevalyvumą. Mokslininko, pasišventusio žmonijos pažangai, gebančio užimti ryškią vietą šiuolaikinėje visuomenėje, veikla labiausiai lems tos pažangos tempą.

Viena iš didžiausių mūsų visuomenės problemų yra nesugebėjimas išsiugdyti ir išsaugoti savo kultūrinę aristokratiją – pačia kilniausia tos sąvokos prasme. Ir čia pačių mokslininkų veikla turi būti daug kartų aktyvesnė negu dabar. Artimiausiuo mokslininkų laikraščio numerį papasakosime, kaip net toli nuo sostinės įsikūrusi mokslo įstaiga gali lemti vietos bendruomenių veiklos turinį, išskeldama iš užmaršties iškilius, bet svetimųjų išniekintus ir sunaikintus asmenybes, atskleisdama jų dvasios stiprybę, išryškindama idealus, kuriais jos nuosekliai vadovavosi, nepaisydamos, kokios represijos jų laukia.

ALEKSANDRO STULGINSKIO UNIVERSITETO 90-METIS

AGRONOMIJOS RENESANSAS: 90-ieji Agronomijos fakulteto metai

■ Atkelta iš 1 p.

pasveikino Lietuvos universitetų rektorių konferencijos nariai. Jos pirmininkas prof. Petras Baršauskas gyrė Universitetą už stiprybę ir gebėjimą visuomet veržtis į priekį: „Džiaugiamės ir sveikiname Jus, kad Jūs plečiatės, modernėjate ir gražėjate.“

Labai nuoširdus ir linksmas buvo Baltijos „broliaukų“ sveikinimas. Buvęs Latvijos žemės ūkio universiteto rektorius, akademikas, ASU Garbės daktaras Voldemaras Strikis kreipėsi lietuviškai, o jo sveikinimą pratęsė dabartinė universiteto rektorė, prof. Irina Pilverė, savo kalbai parinkusi lietuviams gerai žinomus žodžius, latvišku akcentu tariamus žodžius. Jos ištartą sveikinimą „Mes Jus mylim“ šventės dalyviai palydėjo gausiais plojimais.

Daug žmonių paliko šiame universitete savo pėdsakus. Tarp jų buvo ir gausus būrys universiteto draugų – mecenatų. UAB „Dojus Agro“ generalinis direktorius Pranas Dailidė sveikindamas palinkėjo, kad „100-metį sutiktumėte ne kaip kažkokio kito universiteto padalinys, o kaip moderni, stipri ir savarankiška aukštoji mokykla.“ Scenoje besikeičiančių svečių linkėjimus palydėjo Noreikiškių darželio „Ažuolėlis“ kapelos „Giliukas“, ASU choro „Daina“, tautinių šokių kolektyvo „Sėja“, liaudiškos muzikos kapelos „Ūkininkas“ ir gatvės šokių kolektyvo „ASU Beat“ muzikiniai intarpai.

Šventiniai renginiai tęsėsi ir oficialiajai minėjimo daliai pasibaigus. Universitetas – tai erdvė, kurioje susipina aukštosios mokslo doktrinos ir studentiška energija, lemianti proveržį ateities lyderių link. Todėl studentų iniciatyva visai Universiteto bendruomenei buvo suorganizuotas protų mūšis „LŽŪA, LŽŪU, ASU... KAS? KUR? KADA?“ Laimėjo žinios ir draugystė! Didžiulio susidomėjimo sulaukė teatralizuota studentų kelionė traukiniu į Dotnuvą „Senuoju studento keliu...“ Šventinį šurmulį vainikavo iškilmingas Universiteto sporto aikštyno atidarymas, kuriame pasirodė jaunieji Universiteto atletai. Sveikinimo žodžius tarė Kauno rajono mero pavaduotojas Petras Mikėlionis, Lietuvos studentų sporto asociacijos prezidentas Česlovas Garbaliuskas, vienas žymiausių krepšinio trenerių Vladas Garastas.

Sustiprėjęs, sutraukiantis vis gausesnį studentų būrį Aleksandro Stulginskio universitetas drąsiai žengia savo veiklos šimtmečio link. Jubiliejiniai Aleksandro Stulginskio universiteto renginiai suartino Universiteto bendruomenę. Studentai ir dėstytojai, jaunieji tyrėjai ir profesorai, absolventai ir senjorai, kartu bendradarbiaujami ir dalydamiesi įspūdziais bei prisiminimais, kūrė naują Universiteto viziją, pagrįsta iš kartos į kartą perduodamomis vertybėmis.

Spalio 30 d. atidaryta atnaujinta universiteto centrinė biblioteka.

Universiteto istorijos žingsniai

Aukštojo žemės ūkio mokslo užuomazgos susijusios su senuoju Vilniaus universitetu, kuriame 1819-1832 metais Fizikos-matematikos fakultete veikė Žemės ūkio (Agronomijos) katedra bei su 1920 m. įsteigtais Aukštaisiais kursais

Kaune ir 1922 m. įkurtu Lietuvos universitetu.

Žemės ūkio akademija įsteigta 1924 m. rugsėjo 3 d. Dotnuvoje, pertvarkius Lietuvos universiteto (Kaune) Agronomijos ir miškininkystės skyrių ir Dotnuvos žemės ūkio technikumą. Jos steigimosi statutą Seimas patvirtino tų pačių metų liepos mėnesį. Iškilmingas Steigiamasis posėdis įvyko spalio 15 d. **Ši diena laikoma Akademijos įkūrimo data.**

Pirmoje prezidento A. Stulginskio paskirtoje profesorų taryboje buvo išrinktas ir pirmasis Akademijos rektorius profesorius Povilas Matulionis. Nepaisant sunkumų, Akademia augo ir tvirtėjo, brendo nauja žemės ūkio mokslininkų karta. Nuo 1924 iki 1937 metų išlaikė baigiamuosius egzaminus ir apgynė diplominius darbus 125 absolventai. Deja, taikų darbą sutrukdė Antrasis pasaulinis karas ir viena po kitos sekusios sovietų, vokiečių ir vėl sovietų okupacijos. Vienas skaudžiausių likimo smūgių – sovietinė okupacija ir lietuvių tautos genocidas. Daug dėstytojų buvo išstremti į Sibiro lagerius, iš kurių daugelis nebegrįžo. Nemaža dalis pasitraukė į Vakarus.

1945 metais Akademia perkeliama į Kauną, į buvusią Žemės ūkio ministeriją Kęstučio gatvėje. 1946 metų pradžioje jai perduodama dalis Noreikiškių tarybinio ūkio studentų gamybiniam mokymui. Tais pačiais metais įsteigti inžineriniai fakultetai: Žemės ūkio mechanizacijos bei Hidromelioracijos ir Žemėtvarkos. Pilnai Akademia Kaune įsikūrė 1947 metais.

Didėjant studentų skaičiui ir atidarius neakivaizdinių skyrių, patalpos, esančios Kaune, pasidarė ankštos. Nuspręsta pastatyti Lietuvos žemės ūkio akademijos miestelį Noreikiškėse (Kauno r.). Naujų rūmų kertinis akmuo buvo padėtas 1957 m. spalio 15 d. Akademia į šį miestelį persikėlė 1964 metais. Po penkerių metų patvirtintas Akademijos išplėtimo planas, kuris su daliniais pakeitimais įvykdytas 1989 m. Akademijos miestelyje įsikūrė Vandens ūkio ir žemėtvarkos bei Ekonomikos fakultetai. Miškų ūkio ministerija pastatė mokomosios girininkijos pastatą. Pastatyti 9 bendrabučiai bei Akademijos gyvenvietė, kurioje ir šiuo metu gyvena nemaža dalis dėstytojų bei darbuotojų.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, Akademia perėjo prie naujos studijų sistemos. Atsirado nauji kvalifikaciniai laipsniai: bakalauras, diplomuotas specialistas, magistras. Studijų procese naudojamos naujos sąvokos: modulis, kreditas. Studijų ir mokslo pagrindu tapo fundamentiniai teoriniai dalykai. Lygiagrečiai organizuojamos ir taikomiosios studijos. Taip Lietuvos žemės ūkio akademija tapo universitetinio tipo aukštąja mokykla, plėtojančia mokslinius tyrimus ir ruošianti plataus profilio, aukštos kvalifikacijos žemės, miškų ir vandens ūkio specialistus, gebančius spręsti teorinius ir praktinius žemės ūkio šakų uždavinius.

1996 metų spalio 8 d. Lietuvos Respublikos Seimo (LRS) nutarimu Akademia buvo pavadinta Lietuvos žemės ūkio universitetu. 2011 m. birželio 28 d. LRS nutarimu suteiktas Aleksandro Stulginskio universiteto vardas.

Parengta remiantis
ASU el. svetainės informacija.

MOKSLINĖ KONFERENCIJA – NAUJŲ SPRENDIMŲ FORMAVIMO METODAS

Jonas JASAITIS

Diskusijos tęstinumas ir išvadų tarpdiscipliniškumas

Stebint mokslo institucijų veiklą pastarajame dešimtmetyje, vis dar tebina epizodinių, tęsinio neturinčių, renginių gausa. Tačiau ryškėja ir naujos jų organizavimo tendencijos, skatinančios glaudesnę mokslininkų bendradarbiavimą ir efektyvesnius mokslinės veiklos rezultatus. Apibendrinančios diskusijos, reguliariai rengiami simpoziumai, tęstinės konferencijos, virtualieji forumai leidžia operatyviai keistis naujausia mokslinė informacija. Vis dėlto ir jų turinio analizė rodo, kad gana daug galimybių dar lieka neišnaudota.

Neretas pranešėjas, atvykęs net į kasmet organizuojamą mokslo renginį, kalba taip, tarsi būtų pirmasis, apie tai prabilęs. Žarstydamas įvairių valstybių autorių citatas, toks oratorius net neužsimena, kad panašūs tyrimai jau ne pirmi metai vykdomi ir Lietuvoje, tik gal kitame universitete ar institute. Kas tai? Provincijos sindromas („A, nieko naujo čia nevyksta. Va štai užsienyje – viskas kitaip“) ar paprasčiausias diletantizmas, pagrįstas vis agresyviau į akademinį šaltinius besibraunančiu „Nukopijuok ir įkelk“ (angl. *Copy-Paste*) metodu? Berdamas įmantrius informacijos šaltinių pavadinimus, toks pranešėjas dažniausiai nesugeba paaiškinti, kodėl būtent tuos autorius pasirinko, koks jų indėlis, pateikiant nagrinėjamos mokslinės problemos sprendimus, ar tikrai būtent šie autoriai yra naujų mokslo mokyklų kūrėjai. Tačiau skatinimą susipažinti su ankstesnių konferencijų medžiaga toks pranešėjas ar į mokslo leidinius siunčiamų rankraščių autorius dažnai sutinka su neslepia susierzinimu. Ne vienas iš jų arogantiškai pareiškia, kad „reikia remtis naujausia informacija“. Deja, dažnai paaiškėja, kad naujoviškumo tuose paviršutiniškuose samprotavimuose nėra nė kvapo. Tuo tarpu mokslinės diskusijos **tęstinumas** leidžia atskleisti gelmines nagrinėjamų problemų priežastis ir numatyti tolesnių tyrimų kryptis.

Kita mokslinės veiklos sėkmės sąlyga – tyrimų išvadų **tarpdiscipli-**

Prof. J. P. Aleksos memorialinės auditorijos atidarymo iškilnių dalyviai

niškumas. Vis dažniau matome, kad efektyviausius sprendimus galima surasti remiantis skirtingų mokslo šakų sukaupta informacija, lyginant tarpusavyje susijusių problemų bei skirtingų tos pačios problemos aspektų tyrimo duomenis. Tarpdiscipliniškumo svarba ypač išryškėja socialiniuose moksluose, nagrinėjant skirtingo urbanizacijos lygio vietovių, regionų ir savivaldybių socioekonominės raidos, demografinės ir vietos bendruomenių veiklos turinio problemas. Dalyvaudami tarpdisciplininėse diskusijose skirtingų mokslo šakų atstovai, išklaudydami ir papildydami vienas kitą, giliau išskverbia į nagrinėjamo reiškinio prigimtį ir kartu suformuluoja geriau pagrįstas išvadas ir kompleksinius sprendimus.

Dėmesio centre – užmiesčio raida

Tokia nuostata vadovaudamasis Šiaulių universiteto Kaimo plėtros tyrimų centras, bendradarbiaudamas su Lietuvos agrarinės ekonomikos institutu, Lietuvos žemės ūkio (dabar – Aleksandro Stulginskio) universitetu, Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centru ir Latvijos žemės ūkio universitetu nuo 2008 metų rengia tarpdisciplinines konferencijas, kurių sąlyginis pavadinimas – „Šiuolaikinio kaimo

vizija“. Į jas susirenka ir bendrose diskusijose dalyvauja ekonomistai ir agrarinių mokslų specialistai, sociologai ir etnologai, teisininkai ir istorikai, medikai ir architektai, šiuolaikinių komunikacijos sistemų specialistai ir kt. Jie kartu aptaria gana sudėtingą ir greitai kintančią užmiesčio teritorijų situaciją: būsto ir užimtumo, profesinio rengimo ir kompetencijų atnaujinimo, turiningo laisvalaikio ir sveikos gyvensenos, etnografinio ir dorovinio paveldo, kraštovaizdžio apsaugos ir vietos bendruomenių saugumo, miesto ir kaimo partnerystės klausimus.

Pastaraisiais metais šiose konferencijose išryškimas kuris nors specifinis socialinės raidos aspektas. Pavyzdžiui, pernai buvo akcentuotas darnaus regionų vystymosi galimybių įgyvendinimas, šiemet daugiausia dėmesio skirta užmiesčio vietovių ekonominės pažangos skatinimui. Ateityje planuojama aptarti miestų gamybinio ir intelektualinio kapitalo įtaką šiuolaikinio kaimo raidai, galimybes optimaliai naudoti užmiesčio vietinius gamtos, infrastruktūros ir žmoniškuosius išteklius, išryškinti skirtingų regionų konkurencinius pranašumus.

Septyniose konferencijose dalyvavo per 650 pranešėjų iš beveik visų Lie-

7-osios konferencijos pranešėjas prof. dr. Aleksandras Špakas, Baltarusijos agropromoninių kompleksų sistemos tyrimo instituto direktorius

tuvos universitetų, penkių specializuotų mokslo centrų. Tarp šių konferencijų dalyvių buvo mokslininkai iš Latvijos, Lenkijos, Vokietijos, Slovakijos, Prancūzijos, Ispanijos, JAV, Baltarusijos ir kitų valstybių. Keli pranešimai buvo gauti net iš tokių tolimų kraštų, kaip Egiptas ir Kinija. Kai kuriuos pranešimus parengė tyrėjų komandos, kurios vykdė ir nacionalinius, ir tarptautinius mokslo projektus. Konferencijos dalyvių per septynerius metus parengti straipsniai paskelbti 11-oje periodinių mokslo leidinių. Konferencijos nuo 2009 metų nominuotos žymaus Pirmosios Respublikos (1918–1940) visuomenės veikėjo, ekonomisto ir sociologo, agrarinės ekonomikos pagrindų kūrėjo, profesoriaus Jono Prano Aleksos vardu. Šiemet rugsėjo 26–27 d. įvykusios konferencijos metu buvo atidaryta memorialinė J. P. Aleksos auditorija, kurioje bus rengiamos šis tematikos diskusijos, naujų leidinių pristatymai ir kt.

Tyrėjų kolektyvo formavimasis

Per septynerius metus susiformavo aktyvus tyrėjų būrys, kasmet pateikiantis naujas mokslines išvagas, išryškinantis naujas, dar neaptartas atokesnių, žemo urbanizacijos lygio vietovių problemas. Paminėsimė kai kurias iš jų:

- atokesnių rajonų centrų ir mažesniųjų miestų bei miestelių jaunimo migracija;
- šeimos ūkių sistemos atkūrimo

vizijos įgyvendinimo (deja, ne itin pavykusio) pamokos;

- šiuolaikinės sodybų ir gyvenviečių formavimo ypatybės;
- neagrarinio verslo plėtros galimybės;
- vietos bendruomenių veiklos turinio pokyčiai ir nauji iššūkiai;
- socialinių paslaugų sistemos modifikacija sparčiai tuštėjančiose atokesnėse vietovėse;
- tikslinių mikrorajonų kūrimo perspektyvos kaimo rajonuose.

Jokia atskira mokslo institucija nebūtų pajėgi nagrinėti tokias sudėtingas, kompleksinio požiūrio reikalaujančias temas. Tai galima padaryti tik pasitelkus jungtines tyrėjų komandas, suvienijus kelių mokslo centrų jėgas. Džiugina tai, kad pastaraisiais metais prie tradiciškai gausiai dalyvaujančių Aleksandro Stulginskio universiteto, Lietuvos agrarinės ekonomikos ins-

tituto ir Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro bei Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Gyvulininkystės instituto atstovų prisijungia vis daugiau mokslininkų iš Lietuvos socialinių tyrimų centro, Mykolo Romerio ir Vytauto Didžiojo universitetų. Pastoviai bendradarbiaujame su Latvijos žemės ūkio universitetu, Kalifornijos Davis universiteto tyrėjais, kuruojančiais JAV lietuvių, inž. Vytauto Šliūpo įkurtą Auksučių žemės ūkio ir miškų centrą, stiprėja ryšiai su Varšuvos Gyvybės mokslų ir Bratislavos universitetu. Vis dažniau šiuose mokslo forumuose dalyvauja ir praktikai: savivaldybių merai ir administracijos skyrių, Vietos veiklos grupių (VVG) atstovai, užmiesčiuose naujas ūkinės veiklos sritis išbandantys verslininkai ir kt.

Kodėl apie kaimą? Kodėl Šiauliuose?

Žinoma, šis tyrėjų ir jų veikla besidominčių būrys būtų dar didesnis, jei ne dvi sunkiai paaiškinamos, bet Lietuvai, deja, labai būdingos aplinkybės. Viena iš jų yra labai iškreipta kaimišųjų vietovių samprata, sąlygojanti ir nemažos dalies akademinės bendruomenės požiūrį. Kai kam net pats žodis „kaimas“ atrodo lyg keiksmazodis. Nesvarbu, kad bandelės ant „Maximos“ centro lentynų neuaga, nežiūrint kiek tų „ikų“ bebūtų jų iška-bose, o reklamuotų fermentinių sūrių kelias irgi ne „Rokiškio sūrio“ cechuose prasideda.

■ Nukelta | 7 p.

Konferencijos rengėjai su svečiais, atvykusiais į prof. Jono Prano Aleksos memorialinės auditorijos atidarymą Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakultete. Iš kairės: Viešojo administravimo katedros vedėjas, prof. Teodoras Tamošiūnas, konferencijos mokslinio komiteto pirmininkas dr. Jonas Jasaitis, Gediminas Aleksa, Socialinių mokslų fakulteto prodekanė Liogina Juozaitienė, Rima Aleksienė ir Valentinas Aleksa

KAIP TOBULINTI SAVIVALDOS SISTEMĄ?

Pokalbis su prof. dr. Diana Šaparniene

Esate Europos vietos savivaldos chartijos nepriklausoma ekspertė. Papasakokite „Mokslo Lietuvos“ skaitytojams apie šių veiklų.

Šių metų spalio 1-oji diena savivaldos tyrėjams buvo neeilinė: prieš 15 metų Lietuvoje įsigaliojo ratifikuota Europos vietos savivaldos chartija. Ši chartija yra bene vienas iš svarbiausių teisės aktų, reglamentuojančių vietos savivaldos klausimus ir įpareigojanti Europos valstybes suderinti vietos savivaldą reguliuojančius įstatymus su Chartijos nuostatomis bei laikytis šių principų. Kaip laikomasi Chartijos nuostatų, prižiūri įvairios Europos institucijos. Viena iš jų – prie Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongreso veikianti Europos vietos savivaldos chartijos nepriklausomų ekspertų grupė, kurios veikloje tenka dalyvauti nuo 2007 metų.

Nepriklausomi ekspertai diskutuoja apie bendras regionų ir vietos savivaldos Europoje problemas, keičiasi patirtimi ir išreiškia požiūrį į vietos savivaldos ir regionų demokratijos plėtotę atstovaujamosiose valstybėse. Pavyzdžiui, šių metų rugsėjo pabaigoje vykusioje ekspertų grupės susirinkime Strasbūre buvo analizuojamos piliečių, gyvenančių užsienio valstybėse, dalyvavimo rinkimuose teisės, diskutuota apie regionalizacijos tendencijas Europoje, konstitucinė reforma Ukrainoje. Aptarti kai kuriose šalyse vykusios vietos savivaldos stebėsenos rezultatai ir identifiikuotos Chartijos nuostatų neatitinkančios tendencijos. Taigi, vietos savivaldos problemos, ypač demokratijos plėtos vietos savivaldoje aspektu, jau ne vieneri metai yra mano tiek ekspertinės, tiek mokslinės veiklos objektu.

Tiesa, mokslinės veiklos kontekste daugiausia tyrinėjama elektroninės demokratijos ir, apskritai, elektroninio valdymo problematiką. Demokratijos stiprinimas valdymo procesuose didina poreikį tobulinti technologijas, pritaikant jas kuo platesnei demokratijos principų raiškai. Naujosios informacinės komunikacinės technologijos keičia valdymą, stiprina demokratiją, padeda palaikyti artimesnius viešojo sektoriaus institucijų ir jos dalininkų santykius. Šioje srityje yra tam tikra pažanga, tačiau ji vis dar yra nepakankama ir reikalauja didesnio tiek centrinės, tiek vietos valdžios atstovų dėmesio.

Dešimt metų vadovavote Viešojo administravimo katedrai ir inicijavote tarptautinių mokslinių-praktinių konferencijų vietos savivaldos klausimu organizavimą. Koks šių konferencijų tikslas?

Šiaulių universiteto Viešojo administravimo katedra jau treči metai organizuoja tarptautines mokslines-praktines konferencijas Gero valdymo vietos savivaldoje tematika, kasmet konferencijoje siūlant diskutuoti vis kitą vietos savivaldos aktualiją. Pirmoji konferencija buvo bendresnio pobūdžio, skirta Europos bei nacionalinių tendencijų Gero valdymo vietos savivaldoje analizei, antroje nagrinėjome demokratijos plėtotę vietos savivaldoje, o šiemetinė, įvykusi 2014 m. spalio 17-18 d., buvo skirta tiek piliečių, tiek kitų valdžios dalininkų įtraukimo, bendradarbiavimo ir įgalinimo, plėtojant regionus, dimensijai.

Visų konferencijų tematika tiesiogiai siejasi su Europos vietos savivaldos Chartijos pagrindinėmis nuostatomis. Jos darbotvarkėje: demokratijos plėtra, aktyvesnis piliečių įtraukimas į vietos savivaldą, bendradarbiavimas ir partne-

rystė. Konferencijose siekiame skatinti mokslininkų ir praktikų dialogą, dalijimąsi patirtimi ir įžvalgų apie Gerą valdymą regionų ir vietos savivaldos lygmenyse sklaidą. Neabejojame, kad konferencijos rezultatai, joje pateiktos išvados yra itin aktualios, siekiant regionų socialinės ir ekonominės pažangos, vietos demokratijos stiprinimo, tvarių vietos bendruomenių kūrimosi, glaudesnio mokslo, verslo, valdžios ir visuomenės bendradarbiavimo.

Jau stebime išaugusį mokslininkų, kasmet dalyvaujančių konferencijose, tarptautinį bendradarbiavimą, susibūriant bendriems mokslo projektams ir tyrimams bei rengiant publikacijas. Šios konferencija sukviečia mokslininkus tiek iš Lietuvos, tiek iš įvairių pasaulio šalių. Kasmet sulaukiame svečių iš įvairių Europos valstybių: Lenkijos, Italijos, Slovakijos, Čekijos, Latvijos, Estijos, Baltarusijos, Vokietijos, Prancūzijos ir kt.), dalyvauja ir JAV mokslininkai. Džiaugiamės, jog randa laiko ir dalyvauja šiose konferencijose Šiaulių regiono savivaldos atstovai, kurie diskutuoja

Antrosios Gero valdymo savivaldoje konferencijos plenarinės sesijos pranešėjai. Iš kairės: prof. Diana Šaparnienė, Šiaulių universitetas; prof. dr. Lawrence D. Hubbell, Vajomingo universitetas, JAV; prof. dr. Algis Krupavičius, Kauno technologijos universitetas; prof. Dian Schefold, Bremeno universitetas, Vokietija; Lietuvos savivaldybių asociacijos direktorė Roma Žakaitienė; Akmenės rajono meras Vitalijus Mitrofanovas

Konferencijos dalyviai. Pirmoje eilėje pirma iš dešinės – konferencijos mokslinio komiteto pirmininkė, Šiaulių universiteto mokslo ir meno prorektorė prof. dr. Diana Šaparnienė

apie praktiniu požiūriu aktualius klausimus ir neša žinių platesnei praktikai auditorijai. Konferencijas dedikuojame Vietos savivaldos dienai paminėti.

Kodėl atsirado poreikis analizuoti vietos savivaldos problemas Gero valdymo koncepcijos aspektu?

Ši idėja pirmiausia kilo, vis aktyviau bendradarbiaujant su regiono savivaldos institucijomis, kartu diskutuojant apie vietos savivaldos problemas. Be to katedros mokslininkai vis aktyviau ima nagrinėti įvairius vietos savivaldos teorijos klausimus. Antra, 2007 m. gegužę Europos Tarybos vietinės ir regioninės valdžios kongresas pritarė naujai parengtai „Inovacijų ir Gero valdymo vietiniame lygmenyje strategijai“, kuria remiantis galima dar aktyviau plėtoti Gero valdymo vietos savivaldoje teorinius aspektus. Šią koncepciją pasirinkome kaip esminį konferencijos akcentą. Minėtoji strategija iškelia trigubą tikslą:

1) piliečiai yra visų demokratinė institucijų ir procesų centre;

2) vietinė valdžia nuolat gerina valdymą, remdamasi dylika Gero valdymo principų: sąžiningi rinkimai, atstovavimas ir dalyvavimas; reagavimas; veiksmingumas ir efektyvumas; atvirumas ir skaidrumas; teisės normų

laikymasis; etiškas elgesys; kompetencija ir produktyvumas; inovacijos ir atvirumas pokyčiams; patvarumas ir ilgalaikė orientacija; stabilus finansų valdymas; žmogaus teisės; atskaitomybė;

3) valstybės (ar regioninė valdžia, priklausomai nuo valstybės konstitucinės tvarkos) kuria ir palaiko institucines prielaidas valdymo gerinimui vietos lygmenyje, remdamasi įsipareigojimais, kurie atitinka Europos vietos savivaldos chartiją. Taigi Gero valdymo principai yra taikytini tiek globaliu ar europiniu lygmeniu, tiek nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygmenimis. Geras valdymas savivaldos institucijose, kurios yra arčiausiai piliečių ir susijusios su paslaugų jiems teikimu, yra viena iš pagrindinių demokratinės valstybės prioritetinių krypčių.

Šiuo metu itin aktualūs rinkimų vietos savivaldoje klausimai. Kaip vertinate mažėjančią piliečių aktyvumą savivaldos rinkimuose?

Sąžiningi rinkimai, atstovavimas ir dalyvavimas – vieni iš pagrindinių Gero valdymo principų. Stipri ir demokratiška vietos valdžia, įtraukianti ir įgalinanti vietos bendruomenes būti aktyviais vietos savivaldos dalyviais – neatsiejamas demokratinės visuomenės bruožas. Beveik visose demokratinėse šalyse

aktyvus piliečių dalyvavimas vietos rinkimuose yra vienas iš pagrindinių piliečių įtraukimo ir dalyvavimo vietos savivaldoje rodiklių. Deja, piliečių aktyvumas, dalyvaujant vietos savivaldos rinkimuose, tiek mūsų valstybėje, tiek visoje Europoje mažėja. Nurodomos įvairios šio reiškinio priežastys. Dažnai jį lemia mažėjantis piliečių pasitikėjimas valdžia, pilietinės pareigos ir patriotizmo nuosmukis, emigracija. Akivaizdu, jog reikia stiprinti visuomenės pilietiškumą, kryptingai plėtojant įvairias demokratijos priemones.

Elektroninės demokratijos, kaip vienos iš demokratijos atmainų, priemonių (e-forumų, e-apklausų, e-konsultacijų, e-diskusijų ir pan.) įgyvendinimas gali ženkliai prisidėti prie piliečių aktyvumo, skatinimo dažniau išreikšti savo nuomonę aktualiais savivaldos klausimais, sukurti glaudesnę ryšį tarp vietinės valdžios ir piliečių, didinti piliečių pasitikėjimą valdžia. E-demokratijos projektai pastaruoju metu įgyvendinami 42-jose visų 10-ties Lietuvos apskričių savivaldybėse.

Rinkėjų aktyvumą didinti galima įvairiais būdais, įskaitant ir e-balsavimą. Manoma, jog išaugtų rinkėjų, o ypač jaunimo bei gyvenančiųjų emigracijoje

aktyvumas, jei veiktų e-balsavimo sistema. Ar taip būtų, sunku pasakyti. E-balsavimo vertinimas, rodantis rinkėjų aktyvumo didėjimą, nei teoriniu, nei empiriniu būdu nėra fiksuotas. Pavieniai tyrimai rodo, kad e-balsavimas šiek tiek padidina bendrą rinkimų aktyvumą, sumažina rinkėjų dalyvavimo rinkimuose sąnaudas. E-balsavimo įvedimas sudaro sąlygas patogiau ir netrukdomai vykdyti balsavimo procedūrą, supaprastina kandidatūrų pasirinkimą. Estijoje 2005 m. savivaldos ir 2007 m. parlamento rinkimuose pradėtas e-balsavimas vertinamas kaip sėkmingas. Iš karto jo populiarumas nebuvo labai aukštas. 2005 m. savivaldos rinkimuose internetu balsavo 1,9 %, 2007 m. parlamento rinkimuose – 5,4 % rinkimuose dalyvavusių rinkėjų, tačiau paskutiniuose rinkimuose internetu balsavo net ketvirtadalis rinkėjų. Įvardijamos įvairios Estijoje išaugusio rinkėjų aktyvumo priežastys, o viena iš jų – elektroninis balsavimas. Elektroninio balsavimo sistemos tikslas – dalyvavimą rinkimuose padaryti paprastesnį bei prieinamesnį rinkėjams, tuo pačiu skatinant juos aktyviau reikšti savo valią, priimant visai valstybei reikšmingus sprendimus, o ne vien rinkimų kontekste.

Kodėl taip neryžtingai pereinama prie elektroninio balsavimo kitose šalyse, pavyzdžiui, Lietuvoje? Akcentuojami informacijos saugumo ir jos konfidencialumo klausimai. Tačiau, akivaizdu, kad reikia stipresnė politinės valios ir noro įgyvendinti šią strategiją. Būtina išnaudoti įgyvendintą ir įgyvendinamą „E-demokratija: regionai“ projektų rezultatus, aktyvinant piliečių elektroninį dalyvavimą priimant įvairius sprendimus, bendradarbiaujant su savivaldos institucijomis, taip sukuriant naujas galimybes ugdyti jų aktyvumą, pasitikėjimą valdžia ir pilietinįumą. Gal tai pasitarnautų ir aktyvesniam piliečių dalyvavimui tradiciniuose demokratiškuose vietos savivaldos rinkimuose. *Autorė yra Šiaulių universiteto Mokslo ir meno prorektorė, Viešojo administravimo katedros profesorė, kasmetinių tarptautinių konferencijų savivaldos klausimais mokslinio komiteto vadovė.*

Kalbėjosi dr. Jonas Jasaitis

Architektūros paveldo atnaujinimas: PANEMUNĖS PILYS

Jūratė VENCKAUSKAITĖ

Vilniaus Gedimino Technikos Universiteto (VG TU) Teritorijų planavimo institute baigiamas rengti Lietuvos mokslo tarybos finansuojamas projektas „Inovatyvūs architektūros paveldo regeneravimo metodai: Panemunės pilys“, kurį remia Lietuvos Mokslo taryba (projektas Nr. VAT-12053). Projektą rengia bendram tyrimui susibūrusi technologijų ir menotyros sričių VG TU mokslininkų grupė. Tyrimas skirtas atskleisti mūro architektūros kultūros paveldo objektų tvarkybos bei pritaikymo problemas ir pasiūlyti veiksmingus šiuolaikinius būdus joms spręsti. Nagrinėjamos Panemunės (dar vadinamos Vytėnų arba Gėlgaučių), Raudonės ir Raudondvario pilys, o atlikti tyrimai, tikėtina, bus veiksmingi, vertinant sudėtingus architektūros paveldo objektus, statinių kompleksus ir vietas, ieškant geriausių jų pertvarkos optimizavimo sprendinių. Projekto autoriai aktualias problemas nagrinėja skirtingais, tačiau tarpusavyje susietais aspektais: kultūrinio kraštovaizdžio, susisiekimo infrastruktūros, pastatų architektūros, inžinerinių sistemų ir išorinių atitvarinių konstrukcijų regeneravimo sprendinių. Esminis šio projekto naujumas yra visapusiškas požiūris į kultūros paveldo objektus, pritaikant statybos, energetikos, susisiekimo, architektūros, menotyros mokslo žinias ne tik šių pilių, bet ir kitų panašių kul-

Projekte išplėsta pilių pritaikymo visuomenės poreikiams samprata. Siekiant, kad pilys būtų geriau pasiekiamos ir prieinamos visuomenei, įvertinta transporto sistemos infrastruktūra ir nustatytos trūkstamos šios infrastruktūros grandys. Panemunės pilys įvertintos kaip turizmo objektai pagal dabartinę paskirtį. Išplėstos jų pritaikymo sritys ir vietos bendruomenėms, ir mūsų šalies, ir užsienio turistams.

Kuriant turistinį maršrutą svarbu surinkti išsamius istorinius ir geografinius duomenis apie vietas, per kurias jis eina, parengti maršrutui pritaikytą audiovizualinę informaciją ir kitus leidinius, į maršrutą įtraukti šiuolaikinius kultūros renginius. Kurdami maršrutus, apimančius Nemuno žemupio ruožą, siekėme sudaryti galimybę pailginti lankytojų buvimo laiką, apsistojant Panemunės pilies viešbutyje, o visame ruože teikti papildomas pramogų ir laisvalaikio paslaugas. Tai leistų išplėsti lankytojų srautą bei padidinti Nemuno žemupio regione iš turizmo gaunamas pajamas.

Specialistai pabrėžia, kad ne pavieniai, o kompleksiniai teritoriniai objektai, kuriuose integruoti įvairūs istorinio kraštovaizdžio komponentai, visapusiškai atspindi atskirų vietovių ir regionų kultūros savitumą. Kraštovaizdžiui, per kelis ar net keliolika amžių susiformavusiam aplink pilis, tenka ypatingas vaidmuo. Tapybiškos gamtos apsuptyje išskylančios pilių bokštai reprezentuoja šalies istoriją, tautos kultūros savitumą ir valstybės

Inga Genytė nuotraukos

Panemunės pilies rūmų tūrinė erdvinė kompozicija

pritaikyti šiuolaikiniams visuomenės poreikiams bei užtikrinti darnaus vystymosi reikalavimus, mūsų projekte siūloma, kaip parinkti energetikos požiūriu tinkamą jų regeneravimo metodiką.

Būdingu Panemunės arealo pilių raidos bruožu išskirtas jų ilgalaikiškumas. Nuolat pertvarkant pilis jis pasireiškė ne tik kaip racionalus vietos fizinių išteklių naudojimas, bet ir kaip vertybinis motyvas, skatinęs besikeičiančius pilių savininkus išsaugoti ir naujai pritaikyti senuosius pilių architektūros elementus. Pavyzdžiui, bokštai ir šaudymo angos sienose buvo išsaugomos kaip simboliai, reprezentuojantys pilies galią ir senųjų kultūros tradicijų tęstinumą.

reikalavimams, projekte pasiūlytos mūro konstrukcijų, inžinerinės ir šildymo sistemų pertvarkos metodikos gairės. Pateikta pilių mūro pastatų energetinio naudingumo (prieš ir po regeneravimo) analizė. Išnagrinėti trys pilių regeneravimo atvejai. Pirmasis atvejis įvertina energijos sąnaudas šildymui prieš pilių regeneravimą. Antrasis rodo energijos sąnaudas po regeneravimo, t. y. pakeitus langus, sutvarkius stogą, restauravus pirmojo aukšto grindis ir įrengus elektrinį šildymą. Trečiasis atvejis parodo energijos sąnaudas po pilių regeneravimo, įrengus geoterminį šildymą. Projekte įvertintas visų atvejų efektyvumas. Mokslininkų grupė nustatė, jog trečiuoju atveju energijos sąnaudos šildymui yra mažiausios, t. y. gali būti sutaupyta net iki 70 proc. energijos, sunaudojamos patalpų šildymui. Tačiau pagal regeneravimo darbų apimtį šis atvejis yra sudėtingiausias. Taigi prieš atliekant darbus turi būti surastas kompromisas tarp regeneravimo sąnaudų, komforto lygio ir istorinės vertybės išsaugojimo.

VG TU mokslininkai teigia, jog svarbiausias kriterijus, kuriuo reikėtų remtis, planuojant pritaikyti kultūros paveldo objektus visuomenės poreikiams, yra kompleksiskumas. Parengta metodika galės būti panaudota atnaujinant kitus kultūros paveldo objektus, padės įvertinti jų pritaikymo viešosioms reikmėms galimybes, leis pagal reikalaujamus mikroklimato

reikalavimams, projekte pasiūlytos mūro konstrukcijų, inžinerinės ir šildymo sistemų pertvarkos metodikos gairės. Pateikta pilių mūro pastatų energetinio naudingumo (prieš ir po regeneravimo) analizė. Išnagrinėti trys pilių regeneravimo atvejai. Pirmasis atvejis įvertina energijos sąnaudas šildymui prieš pilių regeneravimą. Antrasis rodo energijos sąnaudas po regeneravimo, t. y. pakeitus langus, sutvarkius stogą, restauravus pirmojo aukšto grindis ir įrengus elektrinį šildymą. Trečiasis atvejis parodo energijos sąnaudas po pilių regeneravimo, įrengus geoterminį šildymą. Projekte įvertintas visų atvejų efektyvumas. Mokslininkų grupė nustatė, jog trečiuoju atveju energijos sąnaudos šildymui yra mažiausios, t. y. gali būti sutaupyta net iki 70 proc. energijos, sunaudojamos patalpų šildymui. Tačiau pagal regeneravimo darbų apimtį šis atvejis yra sudėtingiausias. Taigi prieš atliekant darbus turi būti surastas kompromisas tarp regeneravimo sąnaudų, komforto lygio ir istorinės vertybės išsaugojimo.

Raudondvario pilies rūmų tūrinė erdvinė kompozicija

Raudonės pilies rūmų tūrinė erdvinė kompozicija

tūros paveldo objektų vertei nustatyti ir pritaikymui pagrįsti.

Vykdam projektą išsamius tyrimus atlikę mokslininkai teigia, jog, Panemunės teritorija, apimanti Nemuno slėnio dešiniojo kranto ruožą tarp Raudondvario ir Jurbarko, Lietuvos kontekste išsiskiria didele estetine verte, kultūros paveldo objektų tipologine įvairove ir jų santalkos vietų gausa. Tačiau visuminių tyrimų, nagrinėjančių Nemuno ar kitų Lietuvos upių slėnių kultūrinio kraštovaizdžio vertę ir integruojančių skirtingus šios vertės aspektus, iki šiol nėra. Todėl šiame tyrime siekiama atskleisti ir fizinius, ir mentalinius kraštovaizdžio sampratos aspektus, išryškinti per ilgalaikę raidą susiformavusių mūro pilių vaidmenį ir bent iš dalies užpildyti trūkstamų visuminių aplinkos tyrimų spragą.

gebėjimą išsaugoti paveldo vertybes, pritaikant jas dabarties poreikiams. Pilis tapo tautų istorijos simboliais, ikūnijo jų ilgalaikį gyvybingumą, architektūros paveldo kompleksų pritaikymą per šimtmečius atlikti ne tik gynybinių, bet ir administracinių, ūkinių bei kultūros centrų paskirtį. Ypač svarbus pilių ir jų aplinkos poveikis regionų gyventojams. Lietuvoje yra per dvi dešimtis mūro pilių. Didelė tokių statinių dalis turi unikalią išvaizdą, kuri turi būti išsaugota ateities kartoms.

Tačiau šie pastatai buvo statomi tuo metu, kai ekonomišką energijos vartojimas nebuvo toks svarbus, kaip šiandien. Tad pastaruoju metu vis daugiau pastangų sutelkiama tyrimams, kaip išsaugoti energiją pastatų sektoriuje. Siekiant mūro architektūros paveldo pastatus veiksmingai

Tiesa, tyrimą apsunkino Panemunės pilies archyvinė dokumentų, ypač apibūdinančių jos raidą XIV–XVI amžiuje, stoka. Remiantis išlikusia medžiaga ir objektų tyrimais, galime teigti, kad viduramžiais senieji pastatai dažniausiai buvo nugriaunami, o jų vietoje statomi nauji. Senųjų pastatų liekanos buvo panaudojamos kaip statybinės medžiagos naujų statinių statybai.

Vykdam projektą, VG TU mokslininkų sukurta nauja visapusiška metodika padeda parinkti ekonomiškai naudingą šildymo sistemą, kuri užtikrintų racionalų patalpų mikroklimatą pagal dabartinę jų paskirtį, tačiau išsaugotų senųjų pastatų autentiškumą ateities kartoms. Įvertinus dabartinę Raudondvario, Raudonės ir Panemunės pilių pastatų fizinę būklę bei atitikimą norminiams

rodiklius nustatyti šildymo būdą ir sistemą, kuri užtikrintų racionaliausiai mikroklimatą jų patalpose.

Pritaikius ekspertinį metodą, pasirinktas Panemunės pilies pietinis korpusas, kurio tik dalis šiuo metu yra atstatyta, o šildymo sistema dar nėra galutinai parinkta. Jis bus atnaujinamas antrajame rekonstrukcijos etape – 2014–2020 metais.

Rodikliai, apibūdinantys atskiras tyrimo metodikos sritis, yra skirstomi į sąlygiškai objektyvius (skaitmeninius) ir subjektyvius (ekspertinius). Išskirtos septynios rodiklių grupės, apimančios ir išorinę kultūros paveldo objekto aplinką, ir pastato būklę, jo inžinerines sistemas, sukuriančias vidaus mikroklimatą pagal jo pritaikymo viešosioms reikmėms reikalavimus. Pagal pateiktą Raudonės, Panemunės ir Raudondvario pilių

ologinius tyrimu bei pritaikant pilis naujai paskirčiai. Projekto aprašymą parengusi dr. Jūratė Venckauskaitė yra Vilniaus Gedimino technikos universiteto Teritorijų planavimo instituto mokslo darbuotoja. Projekte dalyvauja: projekto vadovė prof. dr. Jūratė Jurevičienė (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Architektūros fakultetas Architektūros pagrindų ir teorijos katedra), prof. dr. Marija Burinskienė (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Aplinkos inžinerijos fakultetas Miestų statybos katedra), doc. dr. Giedrius Šiupšinskas (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Aplinkos inžinerijos fakultetas Pastatų energetikos katedra), doktorantė Inga Genytė (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Architektūros fakultetas).

ologinius tyrimu bei pritaikant pilis naujai paskirčiai. Projekto aprašymą parengusi dr. Jūratė Venckauskaitė yra Vilniaus Gedimino technikos universiteto Teritorijų planavimo instituto mokslo darbuotoja. Projekte dalyvauja: projekto vadovė prof. dr. Jūratė Jurevičienė (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Architektūros fakultetas Architektūros pagrindų ir teorijos katedra), prof. dr. Marija Burinskienė (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Aplinkos inžinerijos fakultetas Miestų statybos katedra), doc. dr. Giedrius Šiupšinskas (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Aplinkos inžinerijos fakultetas Pastatų energetikos katedra), doktorantė Inga Genytė (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Architektūros fakultetas).

ologinius tyrimu bei pritaikant pilis naujai paskirčiai. Projekto aprašymą parengusi dr. Jūratė Venckauskaitė yra Vilniaus Gedimino technikos universiteto Teritorijų planavimo instituto mokslo darbuotoja. Projekte dalyvauja: projekto vadovė prof. dr. Jūratė Jurevičienė (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Architektūros fakultetas Architektūros pagrindų ir teorijos katedra), prof. dr. Marija Burinskienė (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Aplinkos inžinerijos fakultetas Miestų statybos katedra), doc. dr. Giedrius Šiupšinskas (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Aplinkos inžinerijos fakultetas Pastatų energetikos katedra), doktorantė Inga Genytė (Vilniaus Gedimino technikos universitetas Architektūros fakultetas).

Šiuolaikinis Lietuvos kaimas roko muzikos atlikėjo akimis

Jonas CHOCKEVIČIUS
Patriotinio roko-metalo grupė
„Thundertale“

Kam svarbu, kokia muzika skamba atokiose vietovėse?

Nors koncertinė veikla tiek Lietuvos miestuose, tiek ir užmiestyje plėtojama pakankamai intensyviai, tačiau platesnių studijų šia tema, ypač žvelgiant iš atlikėjo pozicijos, mums nepavyko surasti. Į koncertinę veiklą įprasta žvelgti iš materialiosios pusės kaip į pragyvenimo šaltinį, grupės ar atlikėjo populiarinimo priemonę, pamirštant apie šios veiklos tikslą ir rezultatai – klausytoją ir poveikį jam. Vartotojiškos kultūros laikais muzika dažnai prilyginama foniniam garsų kratiniumi, neatsižvelgiant nei į jos kokybę, nei į formą, nei į prasmę. Pasak Martyno Garbačo (grupės: Wozu, Stiffer): „Dažnai atrodo, kad žmonės susirenka ne muzikos pasiklausyti, o išgėrę pasilinksinti, todėl ir muzikos kokybė čia didelės vertės neturi“. Pamiršta muzikos įtaka visuomenės kultūriniam ugdymui. Koncertų organizatoriai dažnai pasirenka atlikėjus pagal planuojamo renginio biudžetą, lyg būtų pamiršę pagrindinį kultūrinio renginio tikslą – skatinti kultūros sklaidą atokesnėse vietovėse. Panašu, kad vis dažniau orientuojamasi į menkai pasirengusių renginių dalyvių skonį, nes tinkamai suvokti ir įvertinti kultūrinę programą reikia papildomo išprusimo.

Kai kurių kaimo bendruomenių nariai, prisilęgi socialinių problemų, neįsivaizduoja švenčių be alkoholinių gėrimų vartojimo. Todėl ir kultūros renginiai virsta masinio girtavimo vietomis, kuriose ne tik kultūra, bet ir bet koks gilesnis mąstymas būna pamiršami. Tačiau jau kyla nauja – blavių renginių banga, kur alkoholiniai gėrimai

ne tik neparduodami, bet ir jų vartoti renginių metu griežtai draudžiama. Mūsų laikais šio judėjimo pradininku tapo Ramūnas Karbauskis, daręs įtaką, kad alkoholiniai gėrimai nebūtų vartojami Naisių kaimo šventėse. Rezultatas stulbinantis – blavių šventės dalyviai, klausantys ir vertinantys muzikines programas, besitęsiančias iki vėlyvos nakties. Norėtume paminėti ir kitus teigiamus dalykus: draugišką atmosferą, stebėtinai šviesią aplinką (nesimėto panaudota vienkartinė tara), bet čia – jau kitų tyrimų objektas.

Aptardami šią temą, naudojomes savo, kaip atlikėjo, patirtimi, aplklausėme skirtingų žanrų programą grojančius atlikėjus ir renginių dalyvius. Tyrimo tema pasirinkta todėl, jog šio straipsnio autorius yra tiesiogiai susidūręs su atlikėjo ir šiuolaikinio kaimo santykiu. Būdamas vienu iš grupės „Thundertale“ (liet. „Perkūno sakmė“) įkūrėjų ir lyderių, koncertinių išvykų metu aplankiau nemažai Lietuvos kaimų ir miestelių, kuriuose turėjau galimybę įvertinti kaimo kultūrinės situacijos problemas. Vien 2011 metais kartu su „Naisių vasaros“ seriale kūrybine grupe per tris mėnesius buvo surengta per šimtą koncertų kaimų ir miestelių kultūros centruose. Su grupe „Thundertale“ intensyviai koncertuojame miestelių ir kaimų šventėse, todėl galime palyginti ne tik kultūrinę, bet ir socialinę skirtingų vietovių situaciją.

Koncertinių išvykų metu atsirado galimybė tiesiogiai susipažinti ne tik su valstybės tarnautojais ir kultūros renginių organizatoriais, bet ir su eiliniiais gyventojais, kurių vertinimai padėjo susidaryti išsamesnį šiuolaikinio kaimo vaizdą. Be to, atsakymus pateikė: „SBS“, „Ūkanos“, „Obtest“, „Wozu“, „Linās & Simona“, „Sutemon“, „Archyvas“, dainuojamosios poezijos atstovas Eimantas Švelnys ir kt. Apklaustus muzikantus ir

grupes galima suskirstyti pagal atliekančius autorines ir kitų kompozitorių dainas. Taip pat galima skirstyti ir pagal renginių rūšis: gyvenviečių šventės, autoriniai koncertai, festivaliai, banketai, užsakomosios šventės. Popmuzikos atstovai renginiuose neretai naudoja visas ar dalines fonogramas. Roko grupės, nepriklausomai nuo pasiūlytų techninių sąlygų, visada groja „gyvai“. Priešingai nei didelė dalis pop kolektyvų, „rokeriai“ nekoncertuoja po vieną. Grupės sudaro tiek žmonių, kiek reikia, norint atlikti pasirinkto muzikinio stiliaus kūrinius.

Kitas klausimynas buvo skirtas apklausti įvairaus amžiaus žmones gyvenančius kaimuose ar mažuose miesteliuose, įvairiose Lietuvos vie-

tose. Kadangi roko grupių atliekama muzika neatitinka popkultūros standartų, tai klausytojų reakcija taip pat yra labai įvairi ir atskleidžia jų požiūrį į naujoves.

Kaimo gyventojų ir muzikos atlikėjų santykis

Siekiant tinkamai išnagrinėti muzikos atlikėjų ir klausytojų santykį šiuolaikiniame kaime, būtina išsiaiškinti, ką mums reiškia žodžiai „šiuolaikinis kaimas“. Kaip rodo teorinių šaltinių analizė (Atkočiūnienė, Jasaitis, Melnikienė, Vidickienė, Vitulskienė ir kt.), ši sąvoka net nemažai akademinės visuomenės daliai iki šiol tebėra neatsiejama nuo sąvokos „žemės ūkis“. Tačiau

visais istoriniais laikotarpiais kaimas buvo ir tautinės kultūros saugotojas. Menkavertės naujovės užmiestyje ne taip greitai įsigalėdavo kaip mieste. Tai leido išsaugoti tradicijas. Romualdas Povilaitis ir Vytautas Vaznonis (2007, 234 p.) teigia, jog „egzistuoja glaudus ryšys tarp žmogaus, žemės, šeimos, žemdirbiškų tradicijų, ūkininko ūkio, gamybos tipo, tautos dvasinės kultūros ir jos tradicijų“. Visi šie reiškiniai yra susiję, taigi kaimą matome, kaip šeimos ir su jos veikla susijusių reiškinų bei vertybių puoselėtoją. Tačiau informacinių technologijų dėka ir kaimo situacija greitai keičiasi.

Bus daugiau

MOKSLINĖ KONFERENCIJA – NAUJŲ SPRENDIMŲ FORMAVIMO METODAS

■ Atkelta iš 4 p.

Kartą užsukome į gana gerai vertinamą universitetą ir pakvietėme į šias konferencijas atvykti mokslininkus, tyrinėjančius šiuolaikinės architektūros problemas. Padalinio vadovas, puikus savosios srities žinovas, labai nuoširdžiai nustebo ir pareiškė: „Bet mes nedirbame kaimui...“ Toliesnio pokalbio metu priėjome išvados, kad bendrų sąlyčių taškų atsirastų ir atsivertų naujos veiklos sritys, tačiau tolesnio atsako iki šiol nėra. Tai kodėl stebimės, matydami šiurpų architektūrinį chaosą priemiesčių mikrorajonuose? Kodėl piktinamės neblogai materialiai apsirūpinusio verslininko ar net žymaus politikos sodybomis, kurių nei forma, nei spalvos nedera prie kraštovaizdžio, o ir pačios sodybos išdygusios vietovėse, kuriose tai daryti draudžiama? Išdrįskime paklausti mūsų garsiųjų specialistų, o kokias alternatyvas jie šioms žmonėms pateikė?

Antroji aplinkybė, lemianti dalies tyrėjų skepticizmą, susijusi su tuo, kad šios konferencijos vyksta Šiaulių universitete, apie kurį jie „žino“ tik tai, ką tam tikros rūšies žiniasklaida patiekia arba ką pasakė koks nors perdėm susireikšminęs veikėjas, „sisteminių partijų“ sprendimu gavęs postą, apie

kurį net labai išmanė. Tačiau, kaip sakoma, „gamta nemėgsta tuštumos“. Šią tuštumą užpildyti ir siekia tyrėjai, kurie puikiai suvokia, kad tas kaimiškas užmiestis apima per 97 proc. Lietuvos teritorijos. Jei jų pastangų neužtektų, tada visais šios teritorijos ištekliais greitai pasinaudotų tie, kuriems Lietuvos vardas nieko nereiškia.

Septintoji konferencija

Rugsėjo 26–27 d. Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakultete įvyko septintoji Jono Prano Aleksos tarptautinė mokslinė konferencija: „Šiuolaikinio kaimo vizija: Lietuvos užmiestio vietovių pažangos perspektyvos“. Po memorialinės profesoriaus J. P. Aleksos auditorijos atidarymo ir plenarinės sesijos, kurioje pranešimus skaitė Lietuvos ir Baltarusijos mokslininkai, darbas vyko keturiose sekcijose:

- neurbanizuotų ir žemo urbanizacijos lygio vietovių socioekonominės plėtros kryptys;
- žemdirbystės, gyvulininkystės ir gamtosaugos aktualijos;
- užmiestio sociokultūrinės situacijos pokyčiai;
- socialinės inovacijos – naujos galimybės kaimo bendruomenėms.

Pateikiame konferencijoje aptartų pranešimų ištraukas.

ŠEIMOS ŪKIO IR LIETUVOS KAIMO SAULĖLYDIS?

Prof. habil. dr. Antanas SVIRSKIS
Lietuvos ekologinės žemdirbystės asociacija

Per Atgimimo laikotarpį beveik nieko padaryta, kad išsaugotume šeimos ūkius, išskyrus prieštarai vertinamą 2 – 3 ha dydžio skyplų išdalinimą. Nusikalstamai užsitęsusi žemės reforma, regioninės politikos nebuvimas, koordinacijos tarp ministerijų ir žemės ūkio mokslo įstaigų ir gamybininkų stoka privedė prie neregėtos bedarbystės ir kaimo degradacijos. Neoficialiais duomenimis, išparduota daugiau nei ketvirtadalis valstybės teritorijos. Kitų valstybių piliečiai įkėlė kojas į daugelį rajonų ir (negirdėtas dalykas!), kai kur jau jie lietuviams nuomoja Lietuvos žemę...

Jokie Seimo priimti saugikliai neveikia. Vadinamieji saugikliai veikia priešingai: trukdydami įsigyti žemę sąžiningiems Lietuvos piliečiams. Kokia tų saugiklių įtaka, jei žiniasklaidoje po gegužės pirmosios atsirado dar daugiau skelbimų, kad „brangiai superkame žemę, miškus ir sodybas visoje Lietuvoje, sutvarkome dokumentus, pinigus mokame iš karto, žemė gali būti apleista ir t.t.“. Ar tai ne organizuotas kriminalinis Lietuvos išpardavimas?

Šiomet pasielius deklaravo 143 tūkst. pareiškėjų, arba 8,5 tūkst. mažiau nei 2013 metais. Ypač sparčiai mažėja nedideliuose ūkiuose auginamų gyvulių skaičius. Jei išliks tokia tendencija, 2030 metais Lietuvoje beliks tik keli tūkstančiai stambių ūkių. Jie kol kas nesprendžia nei ekonominių, nei socialinių ir ekologinių Lietuvos kaimo problemų.

Dabar realiai beliko apie 20 tūkst. ūkininkų, kurie norėtų ir galėtų ūkininkauti, tačiau be efektyvios agroserviso sistemos ir kooperacijos bei be realios finansinės paramos didelė jų dalis išnyks. Išnyks ir dauguma kaimų.

Agroserviso stotys (privacios, kooperatinės ar valstybinės) turėtų būti įkurtos visuose rajonuose ir stambesnėse seniūnijose. Lietuvos agroklimate sąlygos leidžia pilnai apsirūpinti saugiais maisto produktais ir dar daugiau jų eksportuoti. Tačiau susidaro įspūdis, kad Lietuva iki šiol neturi agrarinio sektoriaus vizijos artimiausiem dešimtmečiams. Dauguma pastaraisiais metais buvusių žemės ūkio ministrų nė iš tolo neprilygo buvusiems Pirmosios Respublikos (1918-1940) šviesaus atminimo ministrams M. Krupavičiui ir J. Aleksai. Kai kurie jų per savo tarnybos laiką net nespėjo suprasti, ko kaimui reikia. Buvo priimta įvairių nutarimų ir net išleista „Žalioji knyga“, tačiau keičiantis valdžioms tai buvo pamiršta. Nors ekologinė žemdirbystė šalyje pradėta plėtoti beveik prieš 25 metus ir pripažinta prioritete, bet ši ūkininkavimo forma užima iki šiol nevaidina didesnį vaidmenį, nes trūksta valstybinio požiūrio. Lietuva turėtų ir galėtų pilnai apsirūpinti ekologiškais maisto produktais, o dalį jų ir eksportuoti. Chemizuotai išaugintais varpiniais javais ir rapsais daug ko ateityje nenustebinsime.

Taigi, Lietuvos žemės ūkis ir kaimas yra bene svarbiausioje, gal net paskutinėje kryžkelėje. Tik neatidėliojamomis bei sutelktomis, nesavanaudiškoms ir koordinuotomis visų visuomenės sluoksnių bei valdžios institucijų pastangomis galime ir privalome bent atitolinti jų saulėlydį. Lietuva be šeimos ūkio ir tvarkingo kaimo – šalis be ateities.

(Bus daugiau)

DAKTARO BORISO EFROSO 100-METIS

Regina VAIŠVILIENĖ

2014 m. spalio 18 d. Plungės viešiojoje bibliotekoje surengta mokslinė konferencija „Dr. Borisas Efrosas ir kardiochirurgijos raida Lietuvoje“. Šiuo renginiu paminėtos kraštiečio, medicinos mokslų daktaro, atlikusio pirmąją platinę širdies operaciją Lietuvoje 100-osioms gimimo metinėms. Saulėtą rudens popietę į biblioteką, įsikūrusią grafulių Zubovų statytoje ir 2012 metais užbaigtoje restauruoti Pilaiteje - laikrodinėje, susirinko garsiojo daktaro kolegos, mokiniai, draugai, pacientai ar jų artimieji iš Vilniaus, Klaipėdos, Plungės bei jos apylinkių. Sveikinimo žodžius tarė bibliotekos direktorė Violeta Skierienė, Plungės ligoninės direktorius Antanas Martusevičius ir Plungės rajono savivaldybės administracijos vadovą Albertą Krauleidį.

Doc. Dalios Triponienė pranešime „Žodis apie chirurgą dr. Borisą Efroną“ apibūdino šį talentingą chirurgą, kaip puikų kolegą, griežtą, bet labai teisingą mokytoją. Penkerius metus buvusios garsaus chirurgo mokinės pasakojimas apie šią išskirtinio talento asmenybę abejingų tarp konferencijos dalyvių nepaliko. Tikriausiai ji netrukus galės perskaityti ne tik Plungės leidinio „Saulutė“ skaitytojai.

Profesorius Vytautas Sirvydis supažindino susirinkusiuosius su širdies chirurgijos raida pasaulyje ir Lietuvoje, pateikdamas tam tikras paraleles, išryškindamas šios medicinos mokslo ir praktikos srities raidos tendencijas. Tikimės, kad pranešimas „Lietuvos širdies chirurgijos pradžia ir dabartis“ netrukus

lininkų ligoninę prisiminimus apie tai, kaip B. Efrosas jį ne tik gydė ir slaugė, bet net atnešdavo geresnio maisto. Šie vaikystėje išgirsti pasakojimai atrodė lyg gražiausia pasaka apie nepaprastą žmogų, tikrą stebukladarį, išgelbėjusį tėčio gyvybę. Ne be šių tėčio pasakojimų jį pasirinko gydytojos specialybę. Plungiškę Jadvyga Beresnevičienė pasidalino prisiminimais, kaip netikėtai pakliuvo pas dr. B. Efroną konsultacijai ir kaip tiksliai jis nustatė ligos diagnozę. Jo dėka ji iki šiandien gali gyventi visavertį gyvenimą.

Susirinkusieji dėkojo ir žinomam kardiochirurgui, prof. Vytautui Sirvydžiui. Medicinos sesuo Emilija Mikulskienė paprašė perduoti profesoriui jos atneštas gėles ir padėkoti už jos sesers ir vyro gydymą. Konferencija nuoširdžiai pasidžiaugė plungiškiis daktaras Stasys Adomavičius bei Klaipėdos Jūrininkų ligoninės Kardiochirurgijos skyriaus vedėjas Gediminas Kundrotas, profesorius Vytauto Sirvydžio mokinys. G. Kundrotas akcentavo, kad

bėb, tik pasitaręs su nedidele Plungės šviesuomenės grupe, nutarė kraštiečių pagerbti atminimo lenta. Portretą nupiešė dailininkas Kęstutis Šiaulytis. E. Bunka susisiekė su Tatjana Archipova-Efros ir atsklausė, ar ji neprieštarautų. Kur stovėjo dr. B. Efrono šeimos namas, gerai žinojo Eugenijaus tėvas. 95-ųjų gimimo metinių proga atminimo lenta buvo pritvirtinta prie namo Vytauto g. Nr. 14. Beje, 2002 metais T. Archipovos-Efros iniciatyva atminimo lenta buvo atidengta ant Vilniaus geležinkelinių ligoninės, kurioje daug metų dirbo B. Efrosas, pastato

Pasakodams šią istoriją, ponas Eugenijus paminėjo ir kitus Lietuvai nusipelnčius gydytojus. Jis sakė, kad visai netoliese, Plungėje kažkada lakstęs būsimieji garsūs daktarai: R. Benetis, J. Pundzius, V. Filipovas. Tai liudija, jog Plungė turi kuo didžiulis ir į ką lygiuotis. Kad tai nebūtų vienadienė akcija, E. Bunka siūlė Plungės savivaldybei ir visiems plungiškiems pagalvoti apie dr. B. Efroną

parengė Antanas Drilinga ir doc. dr. Algimantas Jasulaitis, bei kitas minėtas knygas. Apie tai rašoma ir knygoje „Žydiškas kalendorius, 5775. 2014-2015“ bei „Lietuvos širdies ir krūtinės ląstos chirurgijos istorijoje“. Verta pasirūpinti ne tik dr. B. Efrono premijos įsteigimu, bet ir išsamios bibliografijos apie jį parengimu.

Lietuvos medicinos biblioteka

Pagrindinės dr. Boriso Efrono gyvenimo ir veiklos datos:

- Gimė 1914 m. lapkričio 1 d. Plungėje, inteligentų šeimoje. Tėvas – baigęs chemijos studijas Berlyno universitete, dirbo Kaune. Mama – gydytoja stomatologė.
- 1920 m. šeima persikėlė gyventi į Kauną. Baigęs gimnaziją, įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakultetą, kurį baigė 1939 m.
- 1939–1940 m. – chirurgas Kauno žydų ligoninėje.
- 1940–1941 m. – chirurgas ordinatorius Marijampolės apskrities ligoninėje.
- 1941–1945 m. dirbo Balchašo (Kazachija) ligoninės chirurgo, chirurginio skyriaus vedėju.
- 1945 m. grįžo į Lietuvą. Paskirtas Lietuvos geležinkelinių vyriausiuoju chirurgo. Atkūrė Vilniaus geležinkelinių ligoninės chirurgijos skyrių, kurio vedėju dirbo iki 1979 metų.
- 1949 m. B. Efrosas vienas pirmųjų chirurgų Vilniaus universitete apgynė disertaciją apie trofinių opų gydymą. Jam suteiktas medicinos mokslų kandidato laipsnis.
- 1958 m. kovo 12 d. B. Efrosas pirmasis Lietuvoje sėkmingai atliko širdies operaciją – mitralinę komisūrotomiją.
- Po metų B. Efrosas pašalino įgimtą širdies ydą vaikui, perrišdamas atvirą Botalo lataką.
- 1958 m. už nuopelnus Lietuvos chirurgijai B. Efronui suteiktas nusipelnusio gydytojo vardas.
- Širdies chirurgijos mokėsi Maskvos klinikoje pas profesorius A. Bakulevą ir E. Mešalkiną.
- Per 1958–1963 m. atliko daugiau kaip 100 širdies operacijų žmonėms, sergantiems įgimtomis ir įgytomis širdies ydomis. B. Efrono atliktos operacijos davė pradžią kardiochirurgijos raidai Lietuvoje. Be to, jis buvo stemplės bei plaučių chirurgijos pradininkas.
- Per 40 chirurginio darbo metų jis atliko daugiau kaip 12 tūkstančių operacijų. Išmokė operuoti 25 chirurgus.
- Aktyviai dalyvavo chirurgų draugijos veikloje, buvo draugijos vicepirmininku, draugijos valdybos nariu. Perskaitė daugiau kaip 50 pranešimų įvairiose konferencijose, pateikė nemažai įvairių medicinos technikos patobulinimų, tada vadintų racionalizaciniais pasiūlymais.
- 1979 m. dėl pablogėjusios sveikatos atsisakė chirurgo darbo ir pradėjo dirbti Medicinos darbingumo ekspertizės komisijoje. Čia savo patirtį pritaikė, atlikdamas išsamią sveikatos analizę 643 asmenims, kurie buvo pripažinti invalidais dėl inkstų ir šlapimo takų tuberkuliozės. Jis nagrinėjo kaulų lūžių gydymo komplikacijas ir klaidas, taip prisidėdamas prie Lietuvos gyventojų sveikatos profilaktikos gerinimo.
- Dr. B. Efrosas turėjo daugybę apdovanojimų, bet nelabai juos vertino. Labiau džiaugėsi savo mokinių ir kolegų kardiochirurgų jo darbų įvertinimu bei nuoširdžiais pasveikinimais.
- Mirė 2001 m. birželio 5 dieną Vilniuje, palaidotas Vilniaus Karveliškų kapinėse.

Prof. Vytautas Sirvydis

Konferencijos dalyviai

bus pristatytas spaudoje ir plačioji visuomenė galės susipažinti su širdies chirurgijos pasiekimais.

Bibliotekos vyriausioji bibliografė ir projekto autorė Otilija Juozapaitienė papasakojo dr. Boriso Efrono archyvo atsiradimo Plungėje istoriją, supažindino konferencijos dalyvius su jame saugomais dokumentais ir tai progai skirtos parodos eksponatais. Išsamiau su šiuo archyvu galima susipažinti, atvykus į biblioteką, o jo aprašai ir dalis dokumentinės medžiagos skelbiama internete adresu <http://www.plunge.rvb.lt/lt/chirurgo-boriso-efroso-archyvas>. Paroda bus keliaujanti ir kitais metais ji bus eksponuojama Vilniuje, Lietuvos medicinos bibliotekoje.

Po pertraukos susirinkusieji pasidalino prisiminimais apie dr. B. Efroną. Vaikų gydytoja Ramutė Matevičienė perpasakojo savo tėčio, sunkiai sužaloto avarijoje ir atvežto į Vilniaus geležinke-

reikia mokytis vieniems iš kitų ir nevalia pamiršti savo mokytojų. Niekas neatsiranda šiaip sau, viskas kartojasi tik su kita patirtimi ir galimybėmis.

Norint pajusti konferencijos dvasią, reikėtų žinoti ir istoriją, kaip Plungė atrado kraštiečių dr. B. Efroną po daugelio metų. Apie tai papasakojo Eugenijus Bunka. Kaip jis pats sakė, kad gal atsitiktinumas, o gal laimingas sutapimas, kai lankydamasis Vilniuje jis išgirdo apie ruošiamą išleisti knygą apie Lietuvos gydytojus žydus. Paaiškėjo, kad tarp jų yra ir plungiškių. Netrukus jis sužinojo apie neeilinę asmenybę – dr. Borisą Efroną ir nusprendė, kad plungiškių pareigą – pagerbti šį žmogų. Tai pavyzdys žmogaus, kuriuo būtų sekama, juo didžiuojamasi. Buvo 2009 m. spalio. Kadangi dr. B. Efrono gimtadienis – lapkričio 1-ą, Eugenijus, jau turėjęs karčios patirties įamžinant žymių žmonių atminimą, neatsiklausęs savivaldy-

premiijos įsteigimą. Ši premija skatintų Plungės karšto jaunimą studijuoti mediciną ir lygiuotis į savo žymiuosius kraštiečius. Jis papasakojo, kad prieš pat šią konferenciją, jam teko atsidurti ligoninėje. Ten jis susitiko su dr. Kazio Katiliaus sūnumi, kuris papasakojo savo tėvo atsiminimus apie dr. B. Efroną. Doc. K. Katilius buvo vienintelis iš komisijos narių, nepasirašęs po B. Efronui 1948 m. sufabrikautos bylos išvadomis.

Eugenijus padėkojo Plungės viešosios bibliotekos darbuotojoms už rūpestį, tvarkant dr. B. Efrono archyvą ir surengtą parodą. Jis pasidžiaugė, kad neapsiriko, savo „paslaptimis“ pirmiausia pasidalinęs su bibliotekininkėmis, kurios susisiekė su Tamara Archipova-Efros ir ją įtikino, kad šis archyvas būtų perduotas Plungės viešajai bibliotekai. Konferencijoje dalyvavusi ponija Tatjana, pasakiusi, kad be jaudulio negali kalbėti, padėjo visiems, taip gausiai susirinkusiems pagerbti jai labai brangų žmogų ir talentingą Lietuvos chirurgą.

Bibliotekos direktorė Violeta Skierienė, baigdama konferenciją, padėjo už įteiktas dovanas – knygas, kuriose yra informacijos ir apie dr. Borisą Efroną. Doc. D. Triponienė įteikė savo knygą „Prie Vilniaus medicinos draugijos versmės“, profesorius Vytautas Sirvydis – žinyną „Mūsų gydytojai“, Lietuvos medicinos bibliotekos Informacijos skyriaus vedėja Regina Vaišvilienė – „Atminties ženklai gydytojams“, Lietuvos gydytojų sąjungos iniciatyva išleista 2013 metais. Direktorė pakvietė susipažinti su biblioteka, kuri 2012 m. spalio 12 d. pradėjo darbą naujoje vietoje – grafulių Zubovų 1848 m. pastatytoje (1848 m.) pilaiteje-laikrodinėje.

Visiems linkiu apsilankyti Plungėje, pasidairyti po parką, užsukti į biblioteką, kurioje kiekvienas bus supažindintas su gražiai įsikūrusia biblioteka, pakviestas prisėsti į fotelį su pagalvėle ir išgerti puodelį kavos. Nuo kitos vasaros turėtų duris atverti ir kaimynystėje, Oginskių dvaro rūmuose, įsikūręs Žemaičių muziejus.

Daugiau apie dr. Borisą Efroną galima sužinoti, skaitant jo žmonos iniciatyva išleistą knygą „Chirurgijos gyvenimas. Borisas Erosas“, kurią spaudai

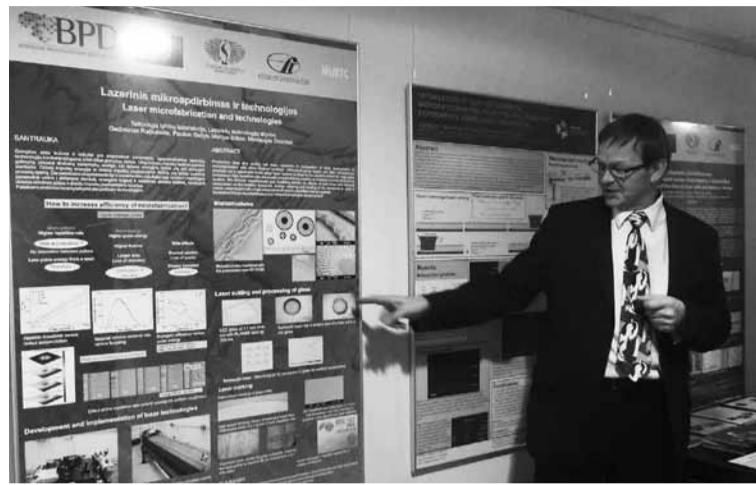

FOTONIKA – sparčiausiai besivystanti sritis

Europos technologijų platformos „Fotonika 21“ duomenimis, 2015 metais pasaulyje fotonikos verslas sukurs 335 mlrd. eurų pajamų. Tokie skaičiai buvo pristatyti Fotonikos dienos renginyje Fizinių ir technologijos mokslų centre (FTMC).

Fotonika apima šviesos generavimą, panaudojimą ir modifikavimą. „Šviesa yra universalus įrankis, kurio pritaikymas labai platus – nuo kompaktinių plokštelių grotuvų ir skenerių iki lazerinių gręžimo ir pjovimo staklių. Europoje daugiau kaip 5000 įmonių kuria ir naudoja fotonika paremtas technologijas. Tuo tarpu mikro ir nanoelektronikos apimtys sieks apie 222 mlrd. eurų, biotechnologijų – 92 mlrd. eurų“, – pasakojo FTMC Lazerinių technologijų skyriaus vadovas Gediminas Račiukaitis.

FTMC vykusioje diskusijoje su Lietuvos verslo atstovais ir studentais kalbėta, jog plačiausiai fotonika naudojama transporte, sveikatos apsaugoje, nacionalinio saugumo ir gynybos srityse, telekomunikacijose, žemės ūkyje ir net teikiant laisvalaikio paslaugas. Fotonikos verslas Europoje sukuria 377 tūkst. darbo vietų inžinerijos, programinės įrangos, dizaino, verslo valdymo srityse. „Terahercinė fotonika padeda pamatyti daiktų vidų, ji yra puikiai pritaikoma oro uostų saugumo sistemose, pastebint odos vėžį ar net kariesą vaiko dantyje. Galimybės – ištis didelės, todėl tiki-

Dr. Gediminas Račiukaitis, FTMC Lazerinių technologijų skyriaus vadovas

me, kad glaudus tolimesnis mokslo ir verslo atstovų bendradarbiavimas atneš didelius pokyčius. Mūsų mokslininkai vykdo daug nacionalinių ir tarptautinių projektų fotonikos srityje, neabejoju, kad jų skaičius tik augs“, – komentavo FTMC direktorius Gintaras Valušis.

Kad fotonikos sritis sparčiai vystosi Lietuvoje, byloja ir didžiausias šalyje mokslinių tyrimų įstaigos FTMC darbuotojų skaičius. „Lietuva pasaulyje garsėja pikosekundiniais ir femtosekun-

diniais lazeriais. FTMC Fizikos instituto Lazerinių technologijų skyrius veikia pradėjo su 2 darbuotojais, o šiaandien jų jau virš 60. Su fotonikos reikšminiais dirba ir optoelektronikos, molekuliinių darinių fizikos, netgi astronomijos mokslininkai. Be to, pusė visų FTMC doktorantų vykdo savo tyrimus būtent fotonikos srityje. Ir ne vienam fotonika tampa ne tik darbu, bet ir gyvenimo būdu“, – dėstė FTMC Lazerinių technologijų skyriaus vadovas G. Račiukaitis.

Fotonikos dienos renginio dalyviai. Pirmoje eilėje iš kairės: prof. habil. dr. Gintaras Valušis, FTMC direktorius; prof. dr. Vidmantas Remeikis, FTMC direktoriaus pavaduotojas mokslo reikalams; Gintautas Kvietkauskas, Lietuvos inžinerinės pramonės asociacijos „Linpra“ prezidentas ir prof. habil. dr. Arūnas Krotkus, FTMC Optoelektronikos skyriaus vadovas

1983 m. spalio 21 d. Generalinėje svorių ir matų konferencijoje buvo patvirtinta šviesos greičio vertė 299 792,458 km/s. Europos Fotonikos Pramonės konsorciumas (EPIC) paskelbė iniciatyvą visame pasaulyje pažymėti šią progą. Prie iniciatyvos prisijungė ir Fizinių ir technologijos mokslų centras, kuris vykdo unikalius mokslinius tyrimus ir technologinės plėtros darbus lazerinių technologijų, optoelektronikos, branduolio fizikos,

organinės chemijos, bio ir nanotechnologijų, elektrocheminės medžiagotvros, funkcinių medžiagų, elektronikos ir kt. mokslo kryptyse. FTMC ne tik vystomas aukšto lygio mokslas, bet ir gimsta aukštosios technologijos, naudingos tiek verslui, tiek valstybei ir plačiajai visuomenei.

Parengta pagal FTMC spalio 23 d. pranešimą žiniasklaidai.

Šventė Ukmergės meno mokykloje

Rolandas AIDUKAS

2014 metų spalio 4 dieną Ukmergės meno mokykloje buvo šventė: atidaryta mokyklos įkūrėjo (1956 m.) ir jo pirmojo direktoriaus (1956–1959 m.) paroda „Profesorius, mokslų daktaras Karolis Rimtautas Kašponis“ ir pristatyta jo tik ką išleista knyga lietuvių ir anglų kalbomis „Greimas arti ir toli“.

Personalinę gyvenimo ir darbų parodą (10 stendų), kuri pabuvojo Kaune, Prienuose, Šakiuose, parengė Kauno apskrities viešosios bibliotekos vyresnioji bibliotekininkė Janina Černevičienė. Knyga apie pasaulinio garso semiotiką parašyta Tarptautinės semiotikos studijų asociacijos prezidento prof. Ero Tarasčio (Eero Tarasti) prašymu. Renginį organizavo Ukmergės meno mokykla, Ukmergės Vlado Šlaito viešoji biblioteka, Prienu globos namai.

Susirinko moksleiviai, mokyklos mokytojai, svečiai. Dalyvavo prof. K. R. Kašponis, Ukmergės meno mokyklos absolventas, knygos recenzentas, Kauno technologijos universiteto profesorius Darius Kučinskas, Vytauto Didžiojo universiteto Muzikos akademijos docentas, knygos recenzentas, prof. K. R. Kašponio dirigavimo klasės absolventas Romaldas Misiukevičius. Pranešimą skaitė Lietuvos muzikos ir teatro akademijos docentas, prof. K. R. Kašponio aspirantas Rolandas Aidukas. Įdomų koncertą surengė meno mokyklos moksleiviai: grojo mokyklos styginių orkestras (vadovė mokytoja Virginija Mažeikienė, koncertmeisterė Rasa Emolavičienė).

Dainuoja Ukmergės meno mokyklos VII klasės mergaičių ansamblis (vadovė mokytoja Dalia Sližytė, koncertmeisterė Giedrė Karklelytė)

Ukmergės meno mokyklos styginių orkestras (vadovė mokytoja Virginija Mažeikienė, koncertmeisterė Rasa Emolavičienė)

Atidaryme kalbėjo mokyklos direktorius Egidijus Petrikas, kuris priminė prof. K. R. Kašponio didelį organizacinį ir profesinį darbą kuriant Ukmergės muzikos mokyklą, pabrėždamas, kad jo sukurtos tradicijos buvo vėliau tęsiamos mokyklos vadovų ir mokytojų, mokykla išaugo į didelį

kultūros centrą Ukmergėje, suteikdama miestui profesinės muzikos židinį, tapdama puikiu muzikinio švietimo bei auklėjimo faktoriumi.

Knygos recenzentai prof. D. Kučinskas ir doc. R. Misiukevičius, pranešėjas doc. R. Aidukas plačiai nušvietė prof. K. R. Kašponio gyvenimo kelią,

pedagoginio, mokslinio, visuomeninio, organizacinio darbo laimėjimus.

Šiltai sutiktas susirinkusiųjų kalbėjo prof. K. R. Kašponis. Jis pasakojo:

– Kai mane tik ką 1956 metais baigusį Vilniaus valstybinį universitetą, Ekonomikos fakultetą ir tuo pat metu Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos muzikos

technikumą Kompozicijos specialybę ruošėsi paskirti dar nesamos Ukmergės muzikos mokyklos direktoriumi, tai aš visą vasarą buvau neramus, nes reikėjo organizuoti mokyklą, o jokios žinios iš ministerijos nebuvo. Mano tėvas man ir sako: ieškokis darbo Kupiškėje, iš kur nuvykai studijuoti į Vilnių, nes matyt, šiais metais mokyklos dar nebus.

– Ir tik rugsėjo pradžioje gaunu žinią – privalau organizuoti muzikos mokyklą Ukmergėje ir esu skiriamas jos direktoriumi. Manęs atvykusio niekas nelaukė išskėstomis rankomis – tedavė tik dvi mažas klases prie sporto salės II vidurinėje, dabar Jono Basanavičiaus vardo mokykloje – ir viskas. Išprašiau iš mokyklos direktoriaus dar vieną mažą klasę greta dviejų pirmųjų.

– Dar buvo paskirti du mokytojai – smuikininkė Angelė Karaliūtė ir pianistė Vida Katkevičiūtė. Ministerijoje pasakė – akordeonininką rasite patys. Radau Kaune estrados meistrą Juozą Tiškų ir jis atvažiuodavo porą dienų per savaitę.

– Ir taip pradėdame darbą 1956 metų spalio 3 dieną. Betgi įvyko baisi nelaimė – per siauras koridorius ir negalėjome įnešti trijų pianinų į klases. Vidurinės mokyklos ūkio dalies vedėjas pasakė: aš galiu įnešti pianinus, išgriausiu sieną prie durų ir įnešiu, po to vėl užtaisysiu sienas – už vienos sienos išgriovimą ir vėl užtaisymą man turite sumokėti 1 000 rublių, taigi iš viso – 3 000 rublių. Mokykla vien už tai turėjo atiduoti visų metų ūkio išlaidas. Ką daryti? Parėjęs į viešbutį vakare sugalvojau: reikia paversti pianiną galu. Atėjau naktį į mokyklą, turėjau vis tik daug fizinės jėgos ir iki 4 valandos ryto

VILKO ŽVAIGŽDYNE BUVO VIETOS IR IKARUI IŠ LIETUVOS (3)

Gediminas ZEMLICKAS

Pradžia Nr. 15

Skraidymo laboratorijoje tobulintos „Burano“ valdymo technologijos

Deja, įvykiai klostėsi Rimantui nepalankia linkme. Pakeitus skrydžių į orbitinę stotį „Saliut-7“ programą, 1983 m. gegužę jis buvo atšauktas iš įgulos. Nuo 1984 m. rugsėjo R. Stankevičius pradėjo pasirengimą skrydžiui daugkartinio naudojimo erdvėlaiviu „Burano“. Teko mokytis „Burano“ valdymo rankiniu ir automatinu būdu subtilių, išbandant naujas, nuolat tobulinamas technologijas ir valdymo užduotis. Rengiantis pirmajam „Burano“ skrydžiui į kosmosą teko atlikti daugybės pastangų pareikalavusius bandymus. Pagaliau lietuvis buvo paskirtas ilgai laukto pirmojo „Burano“ skrydžio į kosmosą pagrindinės įgulos antruoju pilotu. Vadovauti šiai įgulai paskirtas Igoris Volkas. Bet pirmiausia kosminį laivą reikėjo „prisijaukinti“, perprasti jo valdymo subtilybės žemėje, o po to įgūdžius pritaikyti, pakilus į atmosferą.

Tam pasitarnavo daugybė modeliavimo stendų ir specialiai šiems tikslams sukurtos skraidančios laboratorijos, kuriose įrengtos „Burano“ valdymo sistemos, atitinkamai pertvarkius lėktuvus „Tu-154“, „Tu-134“ ir „MiG-25“. Galima tik įsivaizduoti, kokie sudėtingi ir rizikingi buvo skrydžiai mokslo ir technikos maksimalių galimybių paribyje. Remiantis jų rezultatais buvo kuriama ir tobulinama nauja aviacijos ir kosminių aparatų technika. Fundamentinio mokslo rezultatai tuo metu praktikoje buvo taikomi sparčiau kaip kitose srityse, nes tuo metu vyko dviejų supervalstybių, dviejų ekonominių ir politinių sistemų varžybos.

Minėtas serijinis daugiafunkcinis naikintuvas „MiG-25“, galėjęs pasiekti 3 tūkst. km/h greitį ir pakilti į 27 km aukštį, buvo sovietų karinės aviacijos atsakas į JAV garsiuosius „Lockheed YF-12“ ir „XF-108 Rapier“. Sovietų karo aviacijos stebuklas amerikiečių analogams nė kiek nenusileido, o gal būtų juos net lenkę. Lakūnas bandytojas A. Fedotovas 1977 metais šiuo naikintuvu pasiekė absoliutų aukščio rekordą – 37 650 m. Vėliau šiuo lėktuvu buvo pasiekti dar 29 pasaulio rekordai. Bet smarkiau už visus rekordus „MiG-25“ išgarsėjo dėl visai kitos priežasties. 1976 m. rugsėjo 6 d. ukrainietis karo lakūnas Viktoras Belenka, tarnavęs Toluosuose Rytuose, į Japoniją nuvarė savo pilotuojamą „MiG-25“ ir paprašė politinio prieglobsčio JAV. Nuo to laiko Sovietų Sąjungos Toluimų Rytų daliniuose daugelį metų lėktuvais degalais užpildydavo tiek, kad jie neįstengtų nusukti iki artimiausio užsienio šalies oro uosto. Net šimtas šešiolika V. Belenkos tarnybos draugų ir giminių tardė sovietų saugumo tarnybos, kurios bandė išsamiai išstudijuoti bėglio asmenybę, jo pažiūras ir pan. Vadinasi, viskas ne taip jau vienareikšmiška ir paprasta buvo toje sistemoje, kurią esame įpratę vadinti uždara, slapta. Ne visi buvo tos santvarkos apologetai. Kritiškai buvo atstovai asmenybių pakako ir totalitarinėje valstybėje.

Priminsime, kad nuvartąjį „MiG-25“ japonų ir amerikiečių specialistai išardė iki smulkiusių detalių, išstudijuotas, iš naujo surinkto ir 1976 m.

lapkričio 15 d. grąžino Sovietų Sąjungai. Į orą šis daugiau nebepakilo. Jį nugabeno į Daugpilio karo mokyklą ir naudojo kaip mokymo priemonę.

Tarp pirmųjų „Burano“ jaukintojų

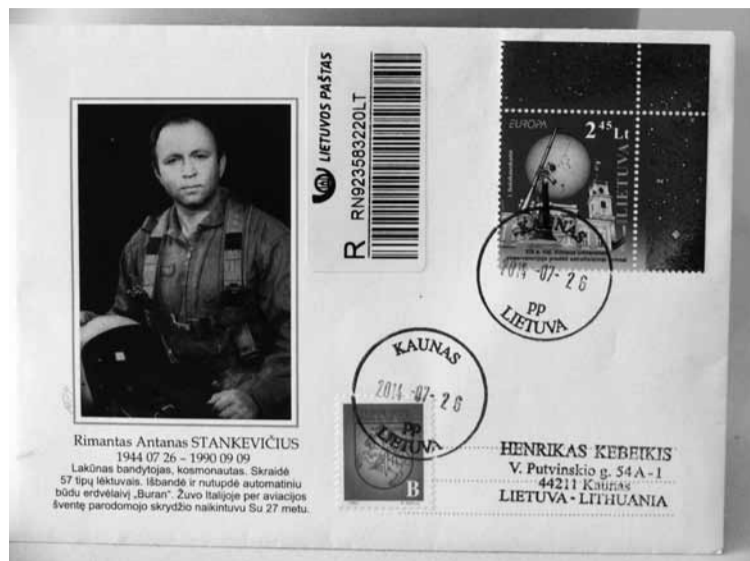
Grįžkime prie unikaliųjų daugkartinio kosminio laivo „Burano“, kurį iki menkiausių smulkmenų privalėjo pažinti Rimantas ir jo kolegos. Tam tikslui buvo sukurtas ir realaus dydžio analogas bandymams atmosferoje, kurio pradinis pavadinimas buvo 11Ф35 ОК-М1002 ГЛИ. Rusų kalba tai reiškė *maketinį horizontaliems skraidymų bandymams orbitinį laivą 002. Kadangi aparatas buvo kuriamas ypatingai slaptai, tai neapsieita ir be saugumo tarnybų kuriamų legendų, turėjusių klaidinti sovietų karinėmis ir kosminėmis programomis besidominčias užsienio šalių žvalgybų tarnybas. Ar jas pavyko suklaidinti, sunku pasakyti, bet juk reikėjo pateisinti slaptumą užtikrinančių tarnybų veiklos būtinybę. Itin slaptas gaminytis buvo pervadintas į BTS-002. Šios raidės rusų kalba reiškė didelį transportinį lėktuvą (rus. большой транспортный самолет). Visi įslaptinimai, pervardijimai ir kitoks pėdų mėtymas dažnai keldavo juoką pilotams, kasdien rizikuojantiems savo ir bendražygių gyvybėmis.*

Kuo BTS-002 skyrėsi nuo kosminiams skrydžiams skirto „Burano“? Tik tuo, kas analogas turėjo keturis dujų turbininius variklius ir nehermetišką korpusą. Analogas galėjo automatinu režimu savarankiškai pakilti ir nusileisti. Beje, pilotų kabiną sudarė vientisas suvirintas korpusas. Joje buvo vieta laivo vadui ir antrajam pilotui. BTS-002 kabinai buvo sukurti ir avarinė sistema su dviem katapultomis, jei pilotams tektų palikti lėktuvą.

„Burano“ buvo pastatytas specialus aerodromas Baikonure, kurio pakilimo ir nusileidimo takas buvo idealiai lygus, tarsi stiklinis. Aerodromo dangos kokybę priiminėjo „Burano“ vyriausiasis konstruktorius Glebas Lozino-Lozinskis. Ant jam skirtu automobilia kapoto buvo pastatyta pilna vandens stiklinė, o automobilis įsibėgėjo iki 100 km per valandą. Ten, kur iš stiklinės vanduo išsiliedavo, iš naujo deimantinėmis frezomis buvo poliuruojamas betoninės dangos paviršius.

Po daugybės bandymų prie modeliavimo stendų ir skraidančiose laboratorijose pradėta „Burano“ bandyti aerodromo take. R. Stankevičius atliko pirmuosius bandymus specialiu „Burano“ egzemplioriumi OK-GLI (lėktuvas, analogiškas BTS-02), palaipsniui didindamas greitį ir atlikdamas vis sudėtingesnes užduotis. Įgulos vadas I. Volkas ir antrasis pilotas R. Stankevičius buvo pirmieji, atplėšusieji „Burano“ analogą nuo žemės. Tai įvyko 1985 m. lapkričio 10 dieną, vykdant horizontalaus skrydžių bandymo programą. Jie pakili į 1500 m aukštį, o skrydis tęsėsi 12 minučių. Vėliau jie atliko dar kelis bandomuosius skrydžius. Šiuo „Burano“ analogu Rimantas iš viso atliko 14 skrydžių, tarp jų dvylika kartų atlikdamas antrąjo piloto ir du kartus – įgulos vado pareigas. Priminsime, kad per 1985–1988 m. su „Burano“ analogu buvo atlikti 24 skrydžiai. Gal bus įdomu sužinoti, kad R. Stankevičius su BTS-02 iš viso skrido 280 minučių, I. Volkas – 260, A. Ščiukinas – 147, A. Borodajus – 134 ir A. Ševčenka – 85 minutes.

Rimantui teko dalyvauti bandant ir

tobulinant „Burano“ valdymo sistemas, su bendražygiais praktiškai įrodinėti, kad profesionalas pilotas ne tik nenusileidžia, bet baigiamajame kosminio skrydžio etape, pasitelkdamas didžiulę patirtį, gali net pranokti automatinu režimu veikiančias programas.

Kosminiai vilkiūkščiai

Norint geriau suprasti Rimanto gyvenimą, jo dvasios būklę, būtina pažinti ir jį supusius žmones. Kiekvienas iš jų gali būti pavadintas išskirtine asmenybe, atskira legenda. Ilgiems metams tarp lakūnų bandytojų ir kosmonautų bei jų tradicijų perėmėjų išliko garsas apie „Vilko žvaigždyną“ (rus. созвездие Волка) ir jo legendinius vyrus. Pavadinimas kilo nuo kosmonautų bandytojų vado Igorio Volko pavardės (rusiškai Волк reiškia vilką). Tie vyrai nebuvo nykūs nuobodybės, kad taip aukštai pakylėto savo būrio vardo nuleistių ant nuodėmingos žemės, todėl jų būrį pervardino į „Vilko gaują“. Lietuviškai skamba gal ir stačiokiškai, bet rusiškai – «Волчья стая» – visai priimtina, nes tariama su šypsena ir švelnia ironija. Jos nariai – tie pirmieji penki, įskaitant ir būrio vadą Igorį Volką, kurie buvo rengiami pirmiems pilotuojamiems skrydžiams į kosmosą pagal programą „Energija-Burano“. Nors vėliau jų skaičius išaugo iki 11, tačiau pirmiems penkiems „vilkiūkščiams“ teko ypatinga vieta. Tarp pastarųjų Rimantas buvo pelnęs ypatingą autoritetą. Vėliau visiems jiems prigijo ir „Burano gvardijos“ vardas, naudojamas garbingiausiomis aplinkybėmis.

1987 m. vasarį R. Stankevičius tapo Ryšių skrydžių instituto kosmonautų būrio vadu, o kai 1988 m. rugpjūtį nuo smegenų auglio mirė Anatolijus Levčenka, buvęs jo instruktoriumi Karinių oro pajėgų kovinio parengimo centre Mary mieste Turkmėnijoje, lietuvis buvo paskirtas Kosmonautų bandytojų komplekso viršininko pavaduotoju.

Tuo metu, atrodytų, viskas klostėsi sėkmingai. Tačiau mokslinio gamybinio susivienijimo „Energija“ vadovai laikėsi nuomonės, kad kosmoso svarbesnis vaidmuo turi tekti borto inžinieriams, o ne antriesiems pilotams. Todėl Rimantas buvo rengiamas „Burano“ vadu su kosmonautu Aleksandru Balandinu, o nuo 1988 m. – su V. Zabolotskiu.

1989 m. vasarį – nauja prošaivė Rimanto Stankevičiaus kelyje į kosmosą. Jis paskirtas rengtis skrydžiui kosminiu laivu „Sojuz“ į orbitinę stotį „Mir“ kartu su Viktoru Afanasjevu ir Vitalijumi Sevastjanovu. Tačiau So-

vietų Sąjungai patekus į neįveikiamą ekonominių sunkumų ruožą, pasibai-gusį buvusios supervalstybės žlugimu, įvairūs sukrėtimai palietė ir visą karinį kosminį kompleksą. Pradėti keisti orbitinės stoties „Mir“ eksploatacijos planai, o 1989 m. rugsėjį numatytas kosminis skrydis į stotį buvo atidėtas ir pasirengimas skrydžiui laikinai nutrauktas. Pasitvirtino seniai žinoma tiesa, kad nieko nėra pastovesnio už laikinumą – pasirengimas skrydžiui taip ir nebuvo atnaujintas. Viena paguoda, jog tą patį 1989-ųjų rugsėjį R. Stankevičiui buvo suteiktas SSRS nusipelnusio lakūno bandytojo vardas.

Variklio gausme – geriausi įrodymai

Pasitelksime žadėtą autoritetą lakūną bandytoją TSRS nusipelnusį šturmaną bandytoją Leonidą Popovą. Vargu ar lengvai rastume kitą, taip gerai pažinojusį mūsų Rimantą betarpiškoje aplinkoje, draugų būryje, nes jų šeimos Žukovskio mieste, tame pačiame daugiabutyje pragyveno septyniolika metų. Žodžiu, jie buvo kaimynai, bendravo šeimomis. Pakankamas laikas žmogų pažinti iki panagių, o gal net ir giliau. Pravers ilgamečio kaimyno, tos pačios profesijos žmogaus prisiminimus palyginti su Rimanto brolio Vytauto ir sesers Janinos, sūnų Gintaro ir Algimanto bei kitų jį pažinojusių asmenų prisiminimais. Visų jų dėka Rimantas ir šiandien išlieka gyvas, nes gyva jį supusių žmonių atmintis. Ir ypač tų, su kuriais drauge jis tobulino moderniausių to meto lėktuvų ir kosminių laivų sistemas, tiesės žmonijai kelius į kosmosą.

Gal tai – per daug skambūs žodžiai. Reikėtų pasakyti paprasčiau, nes nuširdžiai savo darbą dirbantys žmonės nepakenčia patoso. Šiandien nekalbėsime apie žmones skyrusius skirtingas politines ir ideologines sistemas, nes užtenka pažvelgti kaip puikiai bendrą kalbą randa ir bendradarbiauja skirtingų valstybių ir tautų kosmonautai ar astronautai. Kosmosas suartina ir suvienija, nes kiekvienas pasijunta to paties žmonijos lopšio – Žemės – dalimi.

TSRS nusipelnęs šturmanas bandytojas Leonidas Popovas Rimantą Stankevičių vadina viena pagrindinių figūrų žvaigždžių „Burano“ lakūnų bandytojų grupėje. L. Popovui ir kitiems didelį įspūdį darė Rimanto kaip lakūno bandytojo meistriskumas. Galima priminti, kad SSRS Aviacijos pramonės ministerijos M. Gromovo Skrydžių tyrimų institute Rimantas atliko didelės apimties naikintuvų val-

dymo bandymus, išmėgino įvairius variklių darbo režimus, dalyvavo tiriant kaip sėkmingai panaudoti ginkluotę ir užtikrinti piloto gyvybinę veiklą. Jis dalyvavo ir kuriant artimo oro mūšio koncepciją įvairių tipų lėktuvais. Šie Rimanto darbai gerokai sustiprino Skrydžių bandymų instituto prestižą, jau nė nekalbant apie pasaulinę „MiG-29“ ir „Su-27“ lėktuvų šlovę, prie kurios įtvirtinimo nemažai prisidėjo ir mūsų tautietis. Būtent Rimantas atliko „MiG-29“ bandymus sukutuko režimu.

Jau buvo baigęs Skrydžių tyrimo instituto lakūnų bandytojų mokyklą (taigi, po 1975 metų) ir dirbdamas lakūnu bandytoju, jis seseriai Janinai pasakojo, kaip rengdavosi bandyti vieną ar kitą skrydžiui parengtą lėktuvą. Variklis gaudžia, o Rimantas nesukuba lipti į kabiną. Ilgai vaikšto aplink ir klausosi variklio gausmo, tarsi gydytojas garsų iš pasiligojusio paciento krūtinės. Paskui pareiškia: neskrisiu, pirma reikia tą ir tą mazgą iš naujo patikrinti. Ir savo pasiekdavo, nors kitąkart mechanikai ir bandydavo ginčytis, kad viskas ir taip patikrinta, nėra reikalo priekabauti. Iš variklio garso Rimantas užčiuopdavo techninį gedimą ir dažniausiai nesuklysdavo. Visą gyvenimą gyveno lėktuvais ir liko jiems ištikimas ligi paskutinės gyvenimo akimirkos.

Papa Rimas

Bendražygiai už akių jį vadino *Papa Rimas*. Išmoningas žodžių žaismas, nes rusiškai tas „papa“ reiškė tėtį, tėvelį, tėtūšį, priklausomai nuo sakytojo intonacijos ir konteksto. Tą patį žodį galima suprasti ir kaip popiežių, tuo labiau, kad sutrumpintas vardas *Papa Rimas* rusiškai skamba labai panašiai į *Papa Rimskij* (Romos popiežius). Taip buvo išreiškiamą ypatingą pagarbą Rimanto kaip karo lakūno patirčiai ir pelnytam autoritetui oro kautynėse per 1967 metų karą Egipto oro erdvėje. Anot L. Popovo, Rimantą iš būrio kitų išskyrė ne vien baltamas būdingas santūrumas, gyvenimiškoji patirtis, kurią keleriopai sustiprino ir kare patirtos kovos draugų netektys. Didžiausią autoritetą pelnė jo kaip lakūno bandytojo meistriskumas, atsakomybė už jam patiktas užduotis, reiklumas pirmiausia sau ir tik paskui kitiems.

Ir štai ką dar išskiria ir ypač vertina L. Popovas Rimanto charakteryje: su juo bendraudamas kiekvienas jausdavo vyresniojo kolegos įsitikinimą tvirtumą ir jausmų subtilumą, palaikymą ir gerumą, ramybę ir pasitikėjimą, taigi tas savybės, kurių mums visiems, nepriklausomai nuo profesijos ir užimamų pareigų, taip trūksta, kurių nuolat pasigendame. Tokį mūsų tautietį matė tos pačios lakūnų profesijos atstovas, žmogus, gyvenęs viename daugiabutyje su Stankevičiais.

Įdomu, kad L. Popovo prisiminimuose Rimanto profesinės ir žmogiškosios savybės išskyla tarsi papildančios, pratęsiančios vienos kitą. Profesionalumas tarsi neįmanomas be aukštų moralinių ir dvasinių savybių, kurios Rimantą gan ryškiai išskyrė, darydamos didelį poveikį jaunesniems, mažesnę patirtį turintiems lakūnams bandytojams. Ir dar: daugiabučio namo, kuriame 17 metų gyveno Stankevičių šeima, jis kartu su kitais gyventojais sodino berželius. Toli gražu nedaugelis žinojo, kokia ypatinga veikla užsiima šis paprastas ir kuklus vyras.

Biotechnologijos ir biofarmacijos specialistų rengimui – šiuolaikiška infrastruktūra

Biotechnologijos ir biofarmacija – sparčiai besivystančios mokslo sritys, darančios tiesioginį poveikį viso ūkio plėtrai. Gyvosios gamtos mokslai ir biotechnologijos tampa vis svarbesni ir labiau pripažįstami sveikatos apsaugos sektoriuje, kuriant naujus gydymo ir ligų prevencijos metodus. Todėl pagrindinės šių sričių mokslo ir studijų veiklą plėtojančios Lietuvos mokslo ir studijų institucijos identifikavo perspektyviausias sritis, kuriose sutelktas specialistų potencialas ir yra didžiausios plėtros perspektyvos. Remiantis šiais duomenimis, parengtas ir įgyvendintas projektas „Biotechnologijos ir biofarmacijos specialistų rengimui ir MTEP veiklai skirtos infrastruktūros kūrimas bei atnaujinimas – BIOTEFA – C/D“.

Vilniaus universitetas, koordinuodamas šį projektą su partneriais, atnaujino ir išplėtojo medicininės molekulinės diagnostikos ir ląstelių technologijų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros infrastruktūrą, atnaujino laboratorijas, skirtas biotechnologijos ir biofarmacijos mokslams ir studijoms.

Didžiausia projektui skirtų lėšų dalis – 28,76 mln. litų panaudota įsigyti mokslinę ir mokomąją įrangą. Atnaujinta 14 mokomųjų ir 31 mokslinės laboratorijos įranga, todėl akivaizdžiai pagerėjo biotechnologijos ir biofarmacijos studijų kokybė bei sąlygos aukšto lygio moksliniams tyrimams. Iš jų net 10 mokomųjų ir 17 mokslinių laboratorijų atnaujinta Vilniaus universitete. Įgyvendinus šį projektą Vilniaus universitete 2013 metais pradėta vykdyti bakalauro studijų programa „Mikrobiologija ir biotechnologija“.

„BIOTEFA – C/D“ projekto baigimo proga spalio 29 d. Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete surengta spaudos konferencija. Dalyvavo projekto vadovas, Gamtos mokslų fakulteto dekanas prof. dr. Osvaldas Rukšėnas, projekto administratorė doc. dr. Ramunė Griksienė, šio projekto partnerių ir žiniasklaidos atstovai.

Parengta pagal VU Informacijos ir ryšių su visuomene skyriaus vedėjos Nijolės Bulotaitės pranešimą.

NAUJOS KNYGOS LIETUVOS MEDICINOS BIBLIOTEKOJE

- Basic methods for assessment of renal fluoride excretion in community prevention programmes for oral health. (2014) Geneva: World Health Organization.
- Bray, Frieddie. (2014) Planning and developing population-based cancer registration in low-and middle-income settings. Lyon: IARC
- Facets of public health in Europe. (2014) Edited by Bernd Rechel, Martin McKee. - Maidenhead: Open University Press, 2014. / World Health Organization. Regional Office for Europe, European Observatory on Health Systems and Policies.
- Farmacinės paslaugos klinikiniai konsultavimo pagrindai. (2014) Sudarytojai Loretta Kubilienė ir Albinas Naudžiūnas. Universiteto vadovėlis. Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Leidybos namai.
- Laiškonis, Alvydas; Ambrozaitis, Arvydas (2012). Naujos

infekcinės ligos. Mokomoji knyga/ Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Leidybos namai

- Artūras Kašauskas [et al.] (2014) Medicinos chemijos teoriniai pagrindai. Universiteto vadovėlis. Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Leidybos namai
- Progress on drinking water and sanitation: 2014 update (2014) Geneva: World Health Organization.
- Reducing health risks through sound management of pesticides: project report. (2013) Geneva: World Health Organization.
- Starkienė, Liudvika; Padaiga, Žilvinas (2014) Sveikatos priežiūros žmogiškųjų išteklių pasiūlos planavimo pagrindai. Mokomoji knyga. Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Leidybos namai.

Dr. Andrius Puksas – Mokslininkų sąjungos instituto direktorius

Spalio 28 d. Lietuvos mokslininkų sąjungos (LMS) taryba patenkino Mokslininkų sąjungos instituto (MSI) direktoriaus Valento Daniūno prašymą atsistatydinti ir naujuoju instituto vadovu išrinko dr. Andrių Puksą, Mykolo Romerio universiteto Mokslo centro vyresnįjį doktorantūros koordinatorių. A. Puksas yra Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos narys, LMS tarybos narys.

Jaunųjų mokslininkų konferencija

Lapkričio 6 d. Lietuvos mokslų akademijoje organizuojama jau trečioji jaunųjų mokslininkų konferencija „Jaunieji mokslininkai – žemės ūkio pažangai“. Konferencijos metu bus perskaityti 52 jaunųjų mokslininkų pranešimai įvairiais žemės ir miškų ūkio sektoriui aktualiais klausimais.

(Cituojamas Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus pranešimas. Parengė E.V. Narušytė)

„Globalios Lietuvos apdovanojimai 2014“: kviečiame įvertinti Lietuvai nusipelnčius asmenis

Trečius metus „Globalios Lietuvos lyderiai“ (GLL) kviečia tėvynėje ir už jos ribų gyvenančius lietuvius dalintis šviesiausių su Lietuva save siejančių žmonių sėkmės istorijomis, juos nominuojant „Globalios Lietuvos apdovanojimams 2014“. Apdovanojimų ceremonijos metu gruodį bus pagerbti asmenys, savo profesine veikla ir pasiekimais labiausiai prisidedantys prie Lietuvos augimo bei šalies vardo garsinimo pasaulyje.

Laureatai bus renkami šiose kategorijose: Lietuvos eksporto skatinimo, investicijų pritraukimo, tarptautinių naujovių diegimo, jaunimo lyderystės ugdymo ir Lietuvos vardo garsinimo. „Lietuvos Draugo“ kategorijoje bus pagerbtas ir lietuviškų šaknų neturintis, tačiau savo darbais mūsų šaliai nusipelnęs žmogus.

„Jau tapo tradicija, kad kasmet pagerbiame asmenis, sukaupiusius daug tarptautinės patirties, globalius profesionalus, tačiau išlaikiusius glaudžius ryšius su Lietuva“, – sako renginį inicijuojančios organizacijos „Globalios Lietuvos lyderiai“ vadovė Kotryna Stankutė-Jaščemskienė. – „Gyvendami užsienio šalyse, jie daug prisideda prie to, kad Lietuvos žmonės atrastų naujų galimybių pasaulyje, šalies verslas – veržtųsi į naujas rinkas, o Lietuvą atrastų nauji investuotojai. Didžiuojamės šiais žmonėmis, o jų nuopelnus mūsų šaliai norime deramai įvertinti“.

Anot GLL valdybos pirmininko dr. Vlodo Lašo, šie apdovanojimai iliustruoja faktą, jog daugelis tarptautinės sėkmės sulaukusių pasaulio lietuvių yra neabejingi savo šaliai ir įvairiais būdais prisideda prie Lietuvos konkurencingumo stiprinimo pasaulyje: „Pernai investicijų pritraukimo kategorijoje už gero Lietuvos įvaizdžio formavimą ir už užsienio investuotojų „Barclays“, „Western Union“ ir „Intermedix“ skatinimą steigti atstovybes Lietuvoje buvo apdovanojama Amerikos lietuvė Cynthia J. Pasky. Tai tik viena iš daugelio sėkmės istorijų, kurių autoriai yra tarptautiniai lietuviai ir mūsų šalies verslas, mokslas, kultūra“.

Pernai metų ceremonijoje dalyvavusi Valstybės vadovė Dalia Grybauskaitė džiaugėsi, kad šie apdovanojimai tampa gražia tradicija, suburiančia šviesiausių mokslininkus, verslininkus, garsius kultūros atstovus. „Globalūs pasaulio lietuvių ryšiai padeda kurti šalies konkurencinį pranašumą. Jų sėkmės istorijos – tai visos Lietuvos įvertinimas“ – 2013 m. ceremonijos metu kalbėjo D. Grybauskaitė.

„Globalios Lietuvos apdovanojimams 2013 buvo nominuotas 41 asmuo iš 13-os šalių: Lietuvos, JAV, JK, Izraelio, Kanados, Šveicarijos, Australijos, Italijos, Kinijos, Malaizijos, Norvegijos, Čekijos ir PAR.

Kviečiame nominuoti asmenis „Globalios Lietuvos apdovanojimams“ iki spalio 26 d. interneto svetainėje <http://gllawards.lt/lt/apdovanojimai-2014/>. Apdovanojimų ceremonija vyks 2014 m. gruodžio 30 d. LR Prezidentūroje ir bus tiesiogiai transliuojama per DELFI TV ir LRT televiziją.

Globalios Lietuvos apdovanojimus“ inicijuoja lietuvių profesionalų diasporos tinklas „Globalios Lietuvos lyderiai“ kartu su LR Užsienio reikalų ministerija, VŠĮ „Versli Lietuva“ bei telekomunikacijų bendrove „TEO LT“.

Daugiau apie apdovanojimus: www.gllawards.lt.

Papildomą informaciją teikia Kotryna Stankutė-Jaščemskienė,

„Global Lithuanian Leaders“ direktorė

Tel. +370 687 55 886

E-paštas: kotryna@lithuanianleaders.org

Parengė Deimantė Pauliūščenkaitė, GLL komunikacijos koordinatore

LIETUVOS MOKSLININKŲ SAJUNGOS ĮKŪRIMAS

■ Atkelta iš 2 p.

valdininkų, suformuotos Nacionalinės Mokslo Tarybos“, – buvo rašoma Rectorių konferencijos rašte. 1996 01 22. Lietuvos mokslo taryba pateikė Seimui savo išvadą dėl įstatymo projekto Nr. 2042, kurioje buvo išdėstyta projekto įvertinimas ir siūlymas jo nesvarstyti. 1996 01 27 Lietuvos mokslininkų sąjungos ketvirtasis suvažiavimas priėmė rezoliuciją „Dėl Mokslo ir studijų įstatymo“, kurioje gana griežtai įvertino bandymą panaikinti Lietuvos mokslo tarybą. Po tokio aktyvaus pasipriešinimo įstatymo projektas Nr. 2042 nebuvo priimtas – Lietuvos mokslo taryba buvo išgelbėta.

Nors LMS taryba visus nutarimus priima kolegialiai, tačiau labai gerai žinoma, kad asmenybių vaidmuo juos paruošiant, analizuojant aktualiausias mokslo plėtros problemas ir formuojant efektyvius sprendimus yra be galo svarbus. Paminėkite aktyviausius LMS veiklos skatintojus.

Jei jau prisimename LMS steigimosi pradžią, tai 1989–1990 metais tiek iniciatyvinė grupė, tiek vėliau LMS taryba rinkdavosi labai dažnai ir nuolat diskutuodavo Lietuvos mokslo pertvarkos klausimais. Neformaliai LMS aktyvistai buvo pasiskirstę į „labiau patyrusius profesorius“, kuriuos suburdavo prof. A. Bikelis (B. Grigelionis, B. Kuzmickas, R. Sližys, L. Kadžiulis, E. Zavadskas ir keletas kitų), ir „pilkųjų docentų“, kaip mus pašaipiai vadino mokslo pertvarkos oponentai, – J. Kundrotas, V. Gontis, A. Ramonas, V. Guoga. LMS veiklos skatintojai – profesoriai, kaip jau buvo minėta, užėmė labai svarbias pozicijas ir LMS, ir vėliau atkurtos Lietuvos valdžios institucijose. Iš tiesų tai „pilkieji docentai“ buvo pagrindiniai Mokslo ir studijų įstatymo projekto ir Lietuvos mokslo tarybos sampratos, reglamento, rinkimų į Tarybą nuostatų projektų tekstų rengėjai. Mano archyve yra išlikusi Mokslo ir studijų įstatymo

projekto III redakcijos kopija, kurią kaip rengėjai pasirašė LMS nariai: J. Kundrotas, V. Gontis, A. Ramonas ir tuo metu jau ne „docentas“, o technikos mokslų daktaras S. Janušonis. Visi paminėti LMS aktyvistai vėliau tapo habilituotais daktarais ir profesoriais, o Lietuvos mokslininkų sąjungoje ilgą laiką dalyvavo kaip vieni iš pagrindinių organizatorių: Jurgis Kundrotas buvo LMS sekretoriato vadovas, laikraščio „Mokslo Lietuva“ vyriausiasis redaktorius, Vyngintas Gontis ir Stepas Janušonis buvo išrinkti LMS pirmininkais, Alfonsas Ramonas kelias kadencijas ėjo LMS pirmininko pavaduotojo pareigas.

Kaip galėtumėte įvertinti dabartinį Lietuvos mokslininkų sąjungos vaidmenį?

Manau, kad LMS vaidmuo dabar yra gerokai susilpnėjęs palyginti su pirmaisiais veiklos metais. Man patinka Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos misijos ir vizijos formuluotės (Vizija: Lietuvos mokslininkai – pa-

saulinio lygio mokslo elitai. Misija: Kurdami tarpdisciplininę mokslininkų bendruomenę, populiarindami mokslą, siekdami palankių mokslo sistemos pokyčių, skatiname jaunas žmones tapti pasaulinio lygio mokslininkais.) Jaunieji mokslininkai pakeis mus. Jie pasirinko ambicingą misiją. Mano supratimu, mes, kurdami Lietuvos mokslininkų sąjungą, taip pat turėjome labai kilnių tikslų ir nemažą dalį jų įgyvendinome. Tegu jaunieji mokslininkai tęsia mūsų pradėtus Lietuvos mokslo pertvarkos darbus – juk tai nuolatinis, nesibaigiantis procesas. Lietuvoje mokslą ir studijas dabar valdo gana išprusę profesionalai, kurie, deja, dažnai vadovaujasi instrukcijomis, siekia išsaugoti savo tarnybines pozicijas ir jie jau nelabai linkę atsižvelgti į LMS siūlymus. Pvz., 2013 m. LMS taryba buvo sukūrusi darbo grupę iš tarybos narių Mokslo ir studijų įstatymo pataisoms nagrinėti. LMS pirmininkas dalyvavo tokių

pataisų rengimo darbo grupės prie Švietimo ir mokslo ministerijos darbe. LMS teikė ministerijai savo siūlymus, tačiau į mūsų pasiūlymus nebuvo atsižvelgta. Įstatymo pataisos dar ir dabar yra diskusijų objektas. Tais pačiais metais LMS pasiūlė kandidatus į Lietuvos mokslo tarybos vadovybę. Ir vėl rezultatas nulinis – niekas iš mūsų pasiūlytų mokslininkų nebuvo patvirtintas. Kaip prisimename, LMS veiklos pradžioje visi mūsų aktyviausi nariai užimdavo svarbiausias mokslo ir studijų valstybinio reguliavimo pozicijas ir Seime, ir Vyriausybėje, ir Lietuvos mokslo taryboje. Laikai keičiasi, tenka ieškoti naujų formų mokslo ir studijų pertvarkai organizuoti. Manau, kad šiuo metu LMS turėtų siekti būti arčiau universitetuose ir mokslo institutuose dirbančių mokslininkų, kurie sąžiningai dirba savo darbą, bet nežino kaip pasinaudoti akademinės demokratijos teisėmis.

Šventė Ukmergės meno mokykloje

■ Atkelta iš 9 p.

vienas sunešiau pianinus į klases ir mokyklai uždirbau 3 000 rublių.

Suprantama, kad muzikos mokykla antraisiais metais negalėjo gerai dirbti, ir mokyklos direktorius pradėjo ieškoti pastato, į kurį galima būtų pretenduoti. Išžiūrėjo visus miesto pastatus, tarėsi su tėvais ir senaisiais ukmergiečiais. 1956/57 metais beveik nebuvo jokių statybų. Ką daryti?

Prof. K. R. Kašponis pasakoja toliau:

– Pastebėjau, kad gražus pastatas buvo miesto centre, kuriame ir dabar yra mokykla, užimtas rajono komjaunimo komiteto ir švietimo skyriaus. Tačiau kaip juos iškraustyti?

– Nors aš nebuvau komunistų partijos narys, tačiau mus ir nepartinius rajono partijos komitetas kviesdavo mokslo metų pradžioje patvirtinimui, klausinėdavo mus. Aš ir žiūriu: visas pirmas rajono partijos komiteto aukštas buvo beveik tuščias. Jie galėtų priimti rajono komjaunimo komitetą.

Renginio dalyviai: prof. K. R. Kašponis (viduryje) ir ilgametė mokyklos direktorė Birutė Baguckienė-Minderytė (greta)

Tai aš rajono antrajam partijos sekretoriui ir sakau: draugas sekretoriau Jums labai tiktų priimti į pirmą aukštą rajono komjaunimo komitetą. Jis man sako: ale gerai sakai, pas mus apytuštis pirmas aukštas. Pasiūliau rajono

komjaunimo pirmajam sekretoriui šį variantą: jis tiesiog padėjo už šią mintį, jam gi atkristų daug ūkinių rūpesčių.

– Ir taip po mėnesio sulaukiau telefono skambučio: kraustykitės į komjau-

nimo rajono komiteto patalpas – jie jau išskraustė. Tą pačią dieną pasikviečiau mokinių tėvus ir mes nesunkiai persikraustėme. Tačiau dokumento tai neturiu. Skambinu rajono vykdomojo komiteto pirmininkui, kuris tvarko šiuos dalykus ir sakau: persikrausčiau į komjaunimo pastatą. O jis griežtai sako: tik pamėgink persikraustyti – iškraustysiu su milicijos pagalba. Taip neramu buvo porą mėnesių, kol gavau namo skyrimo muzikos mokyklai dokumentą. Taip man tada buvo nelen-gva, teturėjau 24 metus, teko spręsti labai sudėtingas problemas ir esu patenkintas, kad dauguma jų išsprendė teigiamai. Išvažiavau iš Ukmergės tęsti studijas konservatorijoje – dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija – kurią baigęs buvau paliktas joje dirbti dar 30 metų.

Šiandien Ukmergės meno mokykloje yra Muzikos ir Dailės skyriai bei Želvos filialas. Mokykloje dirba 47 pedagogai, mokosi 603 mokiniai (Muzikos skyriuje – 374, Dailės skyriuje – 211, ankstyvojo choreografijos

ugdymo programoje – 18). Muzikos skyriuje mokoma fortepijono, chorinio, solinio dainavimo, akordeono, styginių, pučiamųjų instrumentų. Moksleiviai koncertuoja meno kolektyvuose: choruose, pučiamųjų, styginių instrumentų, akordeonų orkestruose, kapeloje, ansambliuose.

Dailės skyriuje mokoma piešimo, spalvinės, erdvinės raiškos, kompozicijos pagrindų, dailės istorijos ir kitų dalykų.

Meno mokyklos bendruomenė aktyviai dalyvauja rajono kultūrinėje veikloje. Mokiniai yra nuolatiniai tarptautinių, respublikinių konkursų, festivalių nugalėtojai, Pasaulio lietuvių, šalies dainų švenčių, parodų, plenerų dalyviai. Mokyklos koncertų salėje, meno galerijoje organizuojamuose koncertuose, parodose aktyviai dalyvauja mokiniai, jų tėvai, mokytojai.

Taigi kukli mokyklos veikla pradžioje išsivystė į didelį muzikinės kultūros centrą.

MOKSLO RENGINIAI

2014 m. lapkritis

6 d. 9 val. Lietuvos mokslų akademijos Didžiojoje konferencijų salėje (Gedimino pr. 3, Vilnius) – III jaunųjų mokslininkų konferencija „Jaunieji mokslininkai – žemės ūkio pažangai“.

6 d. 9 val. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Mažojoje salėje (S. Daukanto g. 28, Kaunas) – mokslinė konferencija „Tarpdisciplininiai visuomenės grupių tyrimai“.

7 d. – respublikinė konferencija „Klubo sąnario revizinė chirurgija po endoprotezavimo“. Žr.: Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto renginiai.

7 d. – ketvirtoji nacionalinė socialinių mokslų doktorantų ir jaunųjų mokslininkų konferencija „Tarpdisciplininis diskursas socialiniuose moksluose 2014“. Konferenciją rengia Kauno technologijos universiteto Viešosios politikos ir administravimo institutas.

12–13 d. – tarptautinė konferencija „Kur link eina mūsų ekonomikos“. Mykolo Romerio universitetas, Ateities g.20, Vilnius.

12 d. 15 val. Lietuvos mokslų akademijoje Tokijo technologijos instituto profesorius dr. Yoshiaki Himeno skaitys paskaitą „Branduolinė energetika, jos technologijų plėtra įvairiose srityse, atsinaujinantieji energijos šaltiniai“ (Nuclear energy, expansion of its technology on different fields, and renewable energy). Renginį organizuoja Japonijos ambasada Lietuvoje. Registruotis galima ir el. paštu b.jaskelevicius@lma.lt.

12 d. – nacionalinis seminaras „Politinis tekstas kaip kultūrinis fenomenas“. Žr.: Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio fakulteto renginiai.

13–14 d. Vilniaus Gedimino technikos universitete – III tarptautinė mokslinė konferencija „Šiuolaikinės verslo, vadybos ir studijų problemos 2014“ (Contemporary Issues in Business, Management and Education '2014).

14 d. – X respublikinė konferencija „Pulmonologijos ir alergologijos ruduo 2014“. konferencija skirta Pasaulinei LOPL dienai. Žr.: Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto renginiai.

18–19 d. – tarptautinė konferencija „Lyderystės svarba tobulinant

ugdymo procesą švietimo įstaigose“. Žr.: Lietuvos edukologijos universiteto konferencijos.

20 d. – tarptautinė mokslinė konferencija „Mokymosi kokybė: kultūriniai, edukaciniai, psichologiniai, komunikaciniai aspektai“. Žr.: Aleksandro Stulginskio universiteto mokslo renginiai.

20–21 d. Lietuvių kalbos institute, P. Vileišio g. 5, Vilniuje, – tarptautinė mokslinė konferencija „Onomastikos dabartis: inovacijos ir tradicijos“, skirta žymiausio lietuvių onomasto prof. habil. dr. Aleksandro Vanago 80-osioms gimimo metinėms paminėti. Žr.: Lietuvių kalbos instituto konferencijos.

20 d. – tarptautinė konferencija „Kalbinio ir literatūrinio ugdymo kaita: mokytojų rengimo tobulinimo iššūkiai“. Žr.: Lietuvos edukologijos universiteto konferencijos.

20 d. – tarptautinė konferencija „Mokymosi priemonės XXI amžiuje: kūrimas ir taikymas“. Žr.: Lietuvos edukologijos universiteto konferencijos.

20 d. – nacionalinė konferencija „Kūno kultūros ir sveikatos ugdymo mokytojų rengimas: dabartis ir perspektyvos“. Žr.: Lietuvos edukologijos universiteto konferencijos.

20 d. – nacionalinė konferencija „Viešosios politikos problemos ir jų sprendimai Lietuvoje“. Žr.: Lietuvos edukologijos universiteto konferencijos.

20–21 d. – III tarptautinė tarpdalykinė mokslinė konferencija „Tradicijos ir modernumo dermė: konceptas JŪRA kalboje ir kultūroje“. Žr.: Klaipėdos universiteto renginiai.

21 d. viešbučio „Europa Royale Kaunas“ konferencijų centre, Kaune, – mokslinė praktinė konferencija „Infekcinių ligų aktualijos“.

21 d. – respublikinė konferencija „Vaikų kepenų ir kasos ligos“. Žr.: Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto renginiai.

21 d. – III nacionalinė konferencija „Geografija: mokslas ir edukacija“. Žr.: Lietuvos edukologijos universiteto konferencijos.

26–27 d. Varšuvoje, Lenkijoje, – Baltijos jūros regiono tarpregioninio bendradarbiavimo programos konferencija (Interreg Baltic Sea Region Programme Conference 2014).

27 d. – tarptautinė mokslinė konferencija „Apskaitos ir finansų mokslas ir studijos: problemos ir perspektyvos“. Žr.: Aleksandro Stulginskio universiteto mokslo renginiai.

27–28 d. – XVIII tarptautinė konferencija „Biomedicininė inžinerija“. Žr.: Kauno technologijos universiteto teminės konferencijos.

27 d. – konferencija „Statyba ir architektūra“. Žr.: Kauno technologijos universiteto studentų konferencijos.

28 d. – respublikinė konferencija „Žarnų ir kepenų ligų aktualijos“. Žr.: Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto renginiai.

28–29 d. – tarptautinė konferencija „ENDO-BALTIC 2014“. Rengia Lietuvos endodontologų draugija. Kontaktai: tel. Nr.: +370 612 11 414. El. paštas: info@endodontologija.lt

30 d. – nacionalinė konferencija „Ankstyvųjų baltų visuomenės tapatumas“. Žr.: Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto renginiai.

Išsamiau apie mokslo renginius – Lietuvos mokslininkų sąjungos el. svetainėje.

Mieli „Mokslo Lietuvos“ skaitytojai,

užsiprenumeruokite „Mokslo Lietuvą“ pašto skyriuose arba internetu 2015-iems metams ir paraginkite tai padaryti bičiulius!!! Lietuvos mokslo aktualijos, įdomūs ir vertingi interviu pasieks Jus greičiau ir operatyviau nei lauktumėte pasirodant internete.

Prenumeratos kaina:

1 mėn. – 9,19 Lt, 3 mėn. – 27,55 Lt, 6 mėn. – 55,08 Lt.

Mums Jūsų parama reikalinga kaip niekad!

Lietuvos mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“ projektui „Mokslui, kultūrai, visuomenei“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2014 m. skyrė 43 tūkst. Lt.

„Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė Ona Gaidamavičiūtė
Dizainerė Jūratė Kemeklytė Bagdonienė

Redakcinės kolegijos pirmininkas Alfonsas Ramonas
Patarėjai: Valentinas Baltrūnas, Vyginas Gontis, Valentas Daniūnas, Edita Jučiūtė, Rimas Norvaiša, Vilma Petrikaitė, Jelena Tamulienė, Emilis Urba, Janina Valančiūtė
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, 01118 Vilnius
El. paštas: mokslolietuva@takas.lt, tel. (8 5) 212 1235.
Laikraštis internete: <http://www.mokslolietuva.lt>
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijai.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.